

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av 3 § i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och 5 och 25 § i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster ändras. Syftet med de föreslagna ändringarna är att för sin del göra det möjligt för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och vissa av dess kundorganisationer inom den offentliga förvaltningen att uppnå sina sparmål.

Enligt förslaget ska medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst, som hör till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas uppgifter, läggas ner i sin nuvarande form. Den medborgarrådgivning som avses i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata är en allmän rådgivningstjänst för alla som använder offentlig service. Den ersätter inte myndigheternas egen rådgivning eller deras skyldighet att hänvisa en kund till den behöriga myndigheten, utan stöder endast dessa skyldigheter. I praktiken kan rådgivningen till exempel hjälpa en medborgare att hitta rätt myndighet för sitt ärende. Avsikten är att tyngdpunkten i det stöd som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata erbjuder medborgarna i fortsättningen ska flyttas till uppgifter som hänför sig till stödet och rådgivningen för användning av digitala tjänster, om vilka det ska föreskrivas mer allmänt i lagen. När den allmänna rådgivningen upphör kan en del av de resurser som sparas in styras till användarstödet och rådgivningen för myndighetens egna e-tjänster. Här ingår användarstödet för förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster, vilka gagnar alla kontakter med myndigheterna. I andra ärenden som ansluter sig till tjänster inom den offentliga förvaltningen ska medborgarna liksom hittills få rådgivning direkt av respektive myndighet på basis av myndigheternas allmänna rådgivningsskyldighet.

Skyldigheten att använda den nationella servicekanal som hör till förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster ska slopas för de myndigheter som enligt den gällande lagen omfattas av denna skyldighet. Myndigheterna ska även i fortsättningen ha rätt att använda servicekanalen.

Det föreslås att bestämmelserna om kostnaderna för stödtjänsterna och de avgifter som tas ut för dem ändras så att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kan låta bli att ta ut avgift för användningen av tjänsten för identifiering av fysiska personer och behörighetstjänsten för offentligrättsliga behov bland annat av vissa myndigheter, statsorgan och aktörer som sköter en offentlig förvaltningsuppgift. Avsikten är att börja ta ut avgifter för dessa tjänster av andra användarorganisationer och även av dem som har rätt till avgiftsfri användning, om de bedriver annan än offentligrättslig verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden.

De föreslagna ändringarna har samband med den punkt i regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering, enligt vilken regeringen genomför ett produktivitetsprogram för statsförvaltningen som stöder regeringens hållbarhetsmål för de offentliga finanserna.

Lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	4
1 Bakgrund och beredning.....	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Beredning.....	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	5
2.1 Medborgarrådgivningen	5
2.2 Skyldighet att använda servicekanalen	9
2.3 Vissa avgiftsbelagda stödtjänster.....	11
3 Målsättning	12
4 Förslagen och deras konsekvenser	14
4.1 De viktigaste förslagen	14
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna.....	15
4.2.1 Konsekvenser för hushållen.....	15
4.2.2 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna	16
4.2.2.1 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna av nedläggningen av medborgarrådgivningen.....	16
4.2.2.2 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna av att vissa stödtjänster blir avgiftsbelagda	17
4.2.3 Konsekvenser för företagen och den indirekta offentliga förvaltningen	18
4.2.4 Konsekvenser för den offentliga ekonomin.....	20
4.2.5 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet och tjänsteproduktionen	23
4.2.6 Övriga samhälleliga konsekvenser	24
4.2.7 Konsekvenser för dataskyddet och informationssäkerheten.....	24
5 Remissvar	26
5.1 Det allmänna intrycket av remissvaren.....	26
5.2 Närmare om remissyttrandena och de huvudsakliga ändringarna vid den fortsatta beredningen.....	27
6 Specialmotivering.....	28
6.1 Lagen om ändring av 3 § i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata	28
6.2 Lagen om ändring av 5 och 25 § i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster.....	28
7 Bestämmelser på lägre nivå än lag	30
8 Ikraftträdande	30
9 Verkställighet och uppföljning	30
10 Förhållande till andra propositioner	31
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning.....	31
11.1 Jämlikhet och garantier för god förvaltning	31
11.2 Författningsnivå och bestämmelser om statliga myndigheters avgifter	33
11.3 Den kommunala självstyrelsen och finansieringsprincipen	34
LAGFÖRSLAG.....	36
Lag om ändring av 3 § i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.....	36
Lag om ändring av 5 och 25 § i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster.....	37

BILAGA.....	39
PARALLELLTEXTER.....	39
Lag om ändring av 3 § i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.....	39
Lag om ändring av 5 och 25 § i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster.....	40

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering genomför regeringen statsförvaltningens produktivhetsprogram, som stöder regeringens hållbarhetsmål för de offentliga finanserna. Enligt rambeslutet av den 16 april 2024 genomför regeringen en minskning av de statliga ämbetsverkens och inrättningarnas uppgifter och skyldigheter och fortsätter genomförandet av det tidigare beslutade produktivhetsprogrammet. Produktivhetsbesparingarna inom finansministeriets förvaltningsområde (omkostnadsbesparingar) och minskningen av statsförvaltningens uppgifter och skyldigheter (ytterligare åtgärder) uppgår åren 2025–2027 till sammanlagt 77 miljoner euro (2025), 70 miljoner euro (2026) och 93 miljoner euro (2027).

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata förbereder sig på en betydande minskning av omkostnadsanslaget och antalet anställda under de kommande åren. Ramen för myndigheten minskar 2025 med cirka 7 miljoner euro, 2026 med cirka 5 miljoner euro och 2027 med cirka 2 miljoner euro. Myndigheten har för finansministeriet lagt fram sina preliminära planer för hur funktionerna ska skäras ned eller dras in samt för hur tilläggsinkomster ska genereras. I denna regeringsproposition ingår sådana prioriterade ändringar i lagstiftningen inom finansministeriets ansvarsområde som är en förutsättning för de åtgärder som planeras av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

1.2 Beredning

Finansministeriet tillsatte den 18 september 2024 en lagstiftningsarbetsgrupp bestående av företrädare för finansministeriet och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Arbetsgruppen hade till uppgift att snabbt bereda sådana prioriterade ändringar i lagstiftningen inom finansministeriets ansvarsområde som behövs för att uppnå eller stödja de sparmål som gäller Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas omkostnader 2025 och 2026. Målet för arbetsgruppens arbete var att få behövliga lagstiftningsändringar i kraft så att det blir möjligt att uppnå kostnadsbesparingar i Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata från ingången av 2025 eller så snart som möjligt under 2025. Arbetsgruppens mandatperiod var den 18 september 2024–1 mars 2025.

Arbetsgruppens arbete resulterade i ett utkast till regeringsproposition, som var ute på remiss mellan den 10 februari och den 14 mars 2025.

Utlåtanden begärdes av flera ministerier, statliga myndigheter, välfärdsområden, kommuner, domstolar, organisationer inom den indirekta offentliga förvaltningen samt andra organisationer som använder Suomi.fi-tjänsterna och deras intresseorganisationer, statskyrkorna, de högsta laglighetsövervakarna och flera icke-statliga organisationer. Alla remissinstanser och alla som lämnade ett utlåtande framgår av begäran om utlåtande och av sammanställningen av remissvaren. Beredningsunderlaget till regeringspropositionen, inklusive en sammanställning av remissvaren, finns i den offentliga tjänsten på adressen <https://vm.fi/sv/projekt?tunnus=VM167:00/2024>.

Den fortsatta beredningen av propositionen efter remissbehandlingen har gjorts vid finansministeriet. Under den fortsatta beredningen har man också samarbetat med Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Ett samrådsförfarande enligt 11 § i kommunallagen (410/2015) har hållits om regeringens proposition och ärendet har behandlats i delegationen för kommunal ekonomi och kommunalförvaltning.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Medborgarrådgivningen

Bestämmelser om medborgarrådgivningen finns i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (304/2019). Enligt 3 § 2 mom. sköter Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata medborgarrådgivning, användarstöd för digitala tjänster samt sakkunniguppgifter och tjänster i samband med informationshantering inom den offentliga förvaltningen. Dessa uppgifter har preciserats i statsrådets förordning om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (53/2020). Enligt 2 § i förordningen producerar och utvecklar Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata en medborgarrådgivningstjänst. Enligt paragrafen är medborgarrådgivningen en allmän rådgivningstjänst för alla som använder offentlig service, och den stöder olika myndigheters egen rådgivning. Bestämmelser om medborgarrådgivningen utfärdades för första gången på lagnivå när lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata stadfästes. Tidigare har bestämmelser om tillhandahållandet av rådgivning utfärdats endast genom förordning av statsrådet.

Den medborgarrådgivning som avses i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata är alltså en allmän rådgivningstjänst för alla som använder offentlig service, och den stöder andra myndigheters egen rådgivning. I de tjänster som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för närvarande tillhandahåller under benämningen Medborgarrådgivning ingår delvis också andra uppgifter. De tjänster som tillhandahålls i anslutning till medborgarrådgivningen kan grovt taget delas in i två delar: medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst och användarstödet för digitala tjänster.

Syftet med den allmänna rådgivningstjänst som ingår i medborgarrådgivningen har varit att göra det lättare för medborgarna att uträtta ärenden i den offentliga förvaltningens tjänster. I praktiken kan den allmänna rådgivningen till exempel hjälpa en medborgare att hitta rätt myndighet för sitt ärende och ge svar på enskilda frågor som gäller skötseln av ett ärende, om det tydligt finns ett svar på frågorna i de tjänster som den myndighet som sköter saken tillhandahåller.

Den allmänna rådgivningstjänsten inom medborgarrådgivningen ersätter inte myndigheternas egen rådgivning eller deras skyldighet att hänvisa en kund till den behöriga myndigheten. Syftet med tjänsten har varit att öka kännedomen om den offentliga förvaltningens tjänster och göra det lättare att uträtta ärenden i dem. Inrättandet av medborgarrådgivningen var generellt ett resultat av att de offentliga tjänsterna blev digitala, vilket innebar att även medborgarna i allt större utsträckning uträttade sina ärenden elektroniskt och att behovet av stöd i anslutning till detta ökade. Medborgarrådgivning började tillhandahållas 2013 och då ansvarade Statskontoret för tillhandahållandet av tjänsten. Uppgiften överfördes till Befolkningsregistercentralen 2017, och när Befolkningsregistercentralen och magistraterna slogs samman 2020 kom tjänsten att skötas av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

I anslutning till medborgarrådgivningen ges det enligt vad som beskrivs ovan också användarstöd för digitala tjänster. Till dessa hör de stödtjänster för e-tjänster som hela den offentliga förvaltningen använder, det vill säga stöd för Suomi.fi-tjänster och certifikattjänster, och uppgifter i anslutning till digitalt stöd. Rådgivning ges bland annat om användningen av Suomi.fi-identifikationen och Suomi.fi-meddelanden, om ibrukttagandet av certifikat som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata samt om e-tjänster och stark autentisering rent allmänt.

Stödet för användning av digitala tjänster har vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata också inbegripit nationell samordning och utveckling av de digitala tjänsterna. Detta omfattar bland annat informationsmöten, evenemang, läromedel och stödmaterial riktade till dem som tillhandahåller användarstöd för digitala tjänster i myndigheter och tredje sektorn samt ett nära samarbete med centrala aktörer. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har också sört för de etiska anvisningarna för det digitala stödet. Anvisningarna säkerställer att det digitala stödet tillhandahålls på ett ansvarsfullt och enhetligt sätt. Genom Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas anvisningar får aktörer som tillhandahåller digitalt stöd tydliga principer och handlingsätt som främjar jämlikheten, förtroendet och informationssäkerheten vid tillhandahållandet av digitalt stöd.

Tyngdpunkten i den medborgarrådgivning som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har med tiden i allt högre grad flyttats till användarstödet för digitala tjänster. I och med de ökade elektroniska tjänsterna gäller de frågor som kommer in till medborgarrådgivningen till stor del användningen av de digitala tjänster som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tillhandahåller, samtidigt som enskilda frågor som gäller de övriga förvaltningsområdena har minskat klart inom den allmänna rådgivningen. Ett av målen med medborgarrådgivningens allmänna rådgivning har varit att minska antalet icke-brådskande samtal till nödcentralerna. Detta mål har dock inte uppnåtts. Medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst har knappt alls minskat antalet samtal som inte hör till nödcentralerna. Samtalen i fråga har under det senaste årtiondet minskat närmast tack vare Nödcentralverkets egna åtgärder.

I samband med inrättandet av medborgarrådgivningen förutspåddes det att rådgivningen skulle komma att kontaktas mer än 300 000 gånger per år. Antalet kontakter har dock minskat under de senaste åren efter toppåren under covid-19-pandemin. År 2018 kontaktades medborgarrådgivningen och det användarstöd för digitala tjänster som ges i samband med den 105 000 gånger, och under pandemiåret 2021 ökade antalet kundkontakter till över 110 000. Efter 2021 har antalet kontakter varit i genomsnitt 64 000 per år. År 2024 ökade antalet något till 67 000. Ökningen gällde i huvudsak användarstödet för digitala tjänster. Enligt uppgifter från början av 2025 har antalet kontakter minskat något och antalet väntas minska även i fortsättningen. Förutom att antalet kontakter allmänt minskat är medborgarnas kontakter klart mer inriktade på användarstödet för digitala tjänster än på den allmänna rådgivningen i anslutning till uträttandet av ärenden inom den offentliga förvaltningen. Enligt Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas bedömning gäller cirka 60 procent av medborgarnas kontakter användarstödet för digitala tjänster och 40 procent den allmänna rådgivningen i anslutning till uträttandet av ärenden hos myndigheter. Ungefär 50 procent av dessa kontakter till den allmänna rådgivningen gäller i sin tur Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas egna tjänster. Den allmänna rådgivningen kontaktas således ungefär 12 500 gånger per år i ärenden som gäller något annat än Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas egna tjänster.

Medborgarna får rådgivning inte bara via medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst utan även av respektive myndighet med stöd av myndigheternas rådgivnings- och

hänvisningsskyldighet enligt 8 § i förvaltningslagen (434/2003). Enligt 8 § 1 mom. ska myndigheterna inom ramen för sin behörighet och enligt behov ge sina kunder råd i anslutning till skötseln av ett förvaltningsärende samt svara på frågor och förfrågningar som gäller utträttandet av ärenden. I förarbetena till förvaltningslagen konstateras det att bestämmelsen i 1 mom. förutsätter att en myndighet ger sina kunder råd till exempel om hur ett ärende anhängiggörs och vilka handlingar som ska företas i det sammanhanget (RP 72/2002 rd, s. 63). Vidare konstateras det att rådgivningsskyldigheten endast gäller uppgifter som hör till myndighetens behörighet, eftersom myndigheten naturligtvis besitter den bästa sakkunskapen i ärenden som hör till dess eget verksamhetsområde (RP 72/2002 rd, s. 63). I 8 § 2 mom. föreskrivs det om myndigheternas hänvisningsskyldighet. Enligt bestämmelsen ska myndigheten i den mån det är möjligt hänvisa kunden till en behörig myndighet, om en fråga eller förfrågan gäller ett ärende som inte hör till myndighetens behörighet. I förarbetena till lagen konstateras det att hänvisningsskyldigheten innebär att kunden ska hänvisas till en behörig myndighet även inom någon annan förvaltningssektor eller till och med helt utanför förvaltningen (RP 72/2002 rd, s. 64).

På denna grund ger myndigheterna redan nu rådgivning på många olika sätt, såsom på webbsidor och via chattjänster, e-post och telefonrådgivning. Bestämmelserna i förvaltningslagen förutsätter att varje myndighet ger liknande rådgivning som den som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för närvarande ger för alla myndigheters del inom ramen för den allmänna medborgarrådgivningen. Denna lagstadgade rådgivning och hänvisning som sker i myndigheterna är primär till sin karaktär. Medborgarrådgivningen kan betraktas som en kompletterande tjänst till dessa.

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata svarar också i samarbete med andra myndigheter för sådan information och sådana tjänster för olika situationer som i webbtjänsten Suomi.fi tillhandahålls medborgare, företag och sådana som överväger att starta ett företag. En informationstjänst för medborgarna, <https://www.suomi.fi/medborgare>, tillhandahålls med stöd av lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster (571/2016, nedan *lagen om stödtjänster*) i form av en i 3 § 1 mom. 3 punkten avsedd servicevy, där användaren enligt den nämnda bestämmelsen kan granska uppgifter som ingår i servicedatalagret samt uppgifter som införts i användarorganisationernas register om honom eller henne eller en fysisk person eller organisation som han eller hon företräder. Webbtjänsten Suomi.fi har ungefär en miljon besökare per månad. En guide som var riktad till medborgarna, Medborgarens handbok, sammanställde redan 1992 den information om den offentliga förvaltningens tjänster som medborgarna behöver. Utifrån handboken publicerades senare webbtjänsten Suomi.fi, som tillhandahåller information och tjänster för medborgare, företag och sammanslutningar för olika livssituationer. Numera bygger Suomi.fi-webbredaktionen upp innehållet i handboken i samarbete med den offentliga, privata och tredje sektorn. I tjänsten kan enskilda kunder för närvarande ta del av 39 ämnesshelheter.

Målet med projektet Reformen av statens service- och lokalnät på 2020-talet (Service- och lokalnätsreformen) är att samla kundbesöken vid de statliga ämbetsverken till den offentliga förvaltningens gemensamma serviceställen före 2030 och att reducera antalet serviceställen. Målet är att de gemensamma kundserviceställena också ska tillhandahålla kommunernas, FPA:s och i tillämpliga delar välfärdsområdenas tjänster. De gemensamma kundserviceställena ger rådgivning, tar emot kundernas handlingar till myndigheterna och stöder kunderna i användningen av servicekanaler, såsom digitala tjänster och telefontjänster, hos olika myndigheter som deltar i den gemensamma kundservicen. Reformen garanterar omfattande möjligheter till kundbesök och höjer den nuvarande servicenivån, samtidigt som man uppnår besparingar i kostnaderna för lokaler.

Bedömning av nuläget

För närvarande gäller kontakterna med medborgarrådgivningen huvudsakligen användarstödet för digitala tjänster. Denna utveckling stärks sannolikt också av genomförandet av regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering. Enligt regeringsprogrammet övergår Finland stegvis till att prioritera digitala tjänster som kanal för att uträtta ärenden hos myndigheter, och vid finansministeriet bereds just nu lagstiftningsändringar som syftar till att göra elektronisk delgivning till det primära delgivningssättet för dem som har möjlighet att ta emot sådan delgivning (<https://vm.fi/sv/projekt?tunnus=VM085:00/2024>). Som ett led i genomförandet av prioriteringen av digitala myndighetstjänster bereder sig Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata på att erbjuda effektivare kundservice för att tillgodose de behov av servicerådgivning som uppstår i och med att prioriteringen träder i kraft. I egenskap av nationell samordnare av det digitala stödet utvecklar Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata dessutom det digitala stödet så att det motsvarar de rådgivningsbehov som prioriteringen förutsätter. På grund av produktivitetsprogrammet bereder sig Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata samtidigt på att omkostnadsanslagen minskar. Av dessa orsaker är det motiverat att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, när anslagen minskar, i sina rådgivningstjänster kan koncentrera sig i synnerhet på uppgifter som hänför sig till stödet och rådgivningen för användning av digitala tjänster. När medborgarnas behov förändras måste tyngdpunkten i rådgivningen och verksamheten ändras.

Medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst har varken behörighet eller detaljerad kompetens i frågor som hör till olika myndigheters behörighet, och därmed förblir det stöd som ges på en mycket allmän nivå. Det är sannolikt att medborgarna får snabbare och mer detaljerad rådgivning för att sköta sina ärenden om de i stället för att kontakta den allmänna medborgarrådgivningen står i direkt kontakt med den behöriga myndigheten. Om medborgarens antagande om vilken myndighet som är behörig är helt eller delvis felaktigt, är varje myndighet, även Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, med stöd av 8 § i förvaltningslagen skyldig att i den mån det är möjligt hänvisa kunder inom förvaltningen till den behöriga myndigheten. En kund inom förvaltningen kan också vara i en sådan situation att flera myndigheter är behöriga. I synnerhet i sådana situationer är det mest ändamålsenligt att kunden inom förvaltningen står i direkt kontakt med den myndighet som behandlingen av ärendet antas höra till. En myndighet vars behörighet på något sätt anknyter till ärendet har bäst förutsättningar att ge kunden råd i frågor som gäller anhängiggörande av ärendet eller annan skötsel av ärendet samt behörighetsfördelningen.

Av dessa orsaker bedöms det att tyngdpunkten i det stöd som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tillhandahåller medborgarna bör flyttas till rådgivning som gäller användningen av myndighetens egna digitala tjänster (inklusive de Suomi.fi-tjänster som hela den offentliga förvaltningen använder i sina e-tjänster) och till uppgifter som hänför sig till stödet för användning av digitala tjänster samt att medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst, som myndigheten tillhandahåller, bör upphöra. Detta gör det möjligt att både tillgodose sparbehoven vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och stärka stödet och rådgivningen för användning av myndighetens egna tjänster och de samordnande uppgifterna i anslutning till stödet för användning av digitala tjänster. Det användarstöd för digitala tjänster som hittills tillhandahållits i samband med den allmänna medborgarrådgivningen fortsätter alltså som förut närmast i form av stöd och rådgivning för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas egna tjänster. Användarstödet omfattar bland annat stöd och rådgivning i anslutning till användarstödet för de Suomi.fi-tjänster som används i den offentliga förvaltningens e-tjänster, certifieringsrådgivningen och identifieringsverktygen. Efterfrågan på dessa förväntas öka i framtiden. De samordnande uppgifterna i anslutning till stödet för användning av digitala tjänster kan i sin tur, bland annat

tack vare utbildningar samt läromedel och stödmaterial, bedömas minska behovet av direkt användarstöd i myndigheternas digitala tjänster.

Medborgarnas rätt att få allmän och mer detaljerad rådgivning för uträttande av ärenden inom den offentliga förvaltningen ska även i fortsättningen vara tryggad med stöd av rådgivningsskyldigheten enligt förvaltningslagen. I och med service- och lokalnätareformen tryggas också möjligheten till kundbesök och vid de gemensamma serviceställena tillhandahålls inte bara myndighetstjänster utan också kundrådgivning och stöd för e-tjänster. Myndigheterna ger dessutom rådgivning inte bara på sin webbplats utan också per telefon och e-post. Även tillhandahållandet av webbtjänsten Suomi.fi vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata fortsätter. Suomi.fi-guiderna, som ingår i webbtjänsten, har varit populära informationskällor. År 2024 laddades guiderna ungefär 3,5 miljoner gånger, och bland annat den nya guiden När en närstående avlider laddades nästan 700 000 gånger.

2.2 Skyldighet att använda servicekanalen

Bestämmelser om skyldigheten att använda förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster (nedan *stödtjänster*) finns i 5 § 1 mom. i lagen om stödtjänster, enligt vilket 1) statliga förvaltningsmyndigheter, ämbetsverk, inrättningar och affärsverk, 2) myndigheter i välfärdsområden och myndigheter i välfärdssammanslutningar, 3) kommunala myndigheter, när de sköter sina lagstadgade uppgifter, och 4) domstolar och andra rättskipningsorgan är skyldiga att använda vissa stödtjänster som avses i 3 § 1 mom. när stödtjänsten är tillgänglig och det serviceavtal för en tjänst som anskaffats självständigt och som motsvarar stödtjänsten i fråga har löpt ut, om inte myndigheten av tekniska eller funktionella skäl eller av skäl som hänför sig till kostnadseffektiviteten eller informationssäkerheten nödvändigtvis måste använda andra tjänster i sin verksamhet eller i en del av den. Användningsskyldigheten gäller servicekanalen, servicedatalagret, servicevyn, tjänsten för identifiering av fysiska personer, meddelandeförmedlingstjänsten, den samlade förvaltningstjänsten för internetbetalning samt de uppgifter i behörighetstjänsten som gäller personers behörighet som lagliga företrädare.

Enligt 7 § i lagen om stödtjänster ska den som är skyldig att använda en stödtjänst för att få avvika från användningsskyldigheten ansöka om undantag från skyldigheten hos den serviceproducent som producerar stödtjänsten i fråga. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata är serviceproducent för servicekanalen, och är alltså den som i regel fattar beslut när en användarorganisation ansöker om undantag från skyldigheten att använda servicekanalen. Serviceproducenten ska innan den meddelar ett avslagsbeslut ge sökanden möjlighet att föra ärendet till finansministeriet för avgörande. Finansministeriet kan också på eget initiativ eller på begäran av serviceproducenten överta avgörandet av ett ärende, om ärendet är av betydelse för den allmänna styrningen enligt lagen om stödtjänster eller för styrningen av informationsförvaltningen inom den offentliga förvaltningen.

Utöver att vissa är skyldiga att använda servicekanalen har både de som sköter offentliga förvaltningsuppgifter (5 § 2 och 3 mom. i lagen om stödtjänster) och privata sammanslutningar, stiftelser och näringsidkare (8 § i lagen om stödtjänster) rätt att använda servicekanalen för att överföra information.

Enligt 3 § 1 mom. 1 punkten i lagen om stödtjänster är servicekanalen en informationsförmedlingskanal med hjälp av vilken användarorganisationerna kan överföra och lämna ut uppgifter som ingår i deras datalager och tillhandahålla elektroniska tjänster. Servicekanalen har redan länge fungerat som en kanal för olika organisationer att använda andra organisationers tjänster och datalager samt att ge andra möjlighet att använda de egna tjänsterna.

Med hjälp av servicekanalen kan andra myndigheter till exempel utnyttja uppdaterade personuppgifter i befolkningsdatasystemet.

Bedömning av nuläget

De integrationer som gjorts via servicekanalen har fungerat på behörigt sätt och överföringen av uppgifter har kunnat genomföras på ett enhetligt och informationssäkert sätt. I enstaka fall har det dock framkommit sådana beaktansvärda faktorer i anslutning till teknik, funktion, kostnadseffektivitet eller informationssäkerhet som inneburit att det inte varit ändamålsenligt att genomföra en integration mellan systemen med hjälp av servicekanalen. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har i sådana fall med stöd av 7 § i lagen om stödtjänster kunnat bevilja undantag från skyldigheten att använda servicekanalen. Under den tid som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata varit verksam, det vill säga från och med den 1 januari 2020, har tio sådana undantag beviljats. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har i praktiken godkänt alla ansökningar om undantag som lämnats in till den. I praktiken har servicekanalen inte alltid varit optimal för att genomföra en integration mellan systemen. I sådana fall har en begränsning av alternativen för överföring av information till enbart de tekniska lösningar som servicekanalen erbjuder konstaterats begränsa organisationernas möjligheter att utnyttja annan teknik och andra gränssnittslösningar.

Servicekanalen erbjuder organisationerna ett standardiserat sätt att överföra information mellan informationssystemen. I grund och botten är det fråga om en sådan teknisk lösning för informationsöverföring som är till nytta först när tillräckligt många aktörer förmedlar information till varandra via servicekanalen. Syftet med skyldigheten att använda servicekanalen var i tjänstens inledningsfas att uppnå besparingar och göra informationsflödet mellan användarorganisationerna smidigare, men för att uppnå dessa mål skulle det i praktiken ha krävts en större användarkrets. Även om skyldigheten har varit i kraft, har antalet användare i praktiken varit betydligt lägre än vad som eftersträvades. Det var inte möjligt att öka antalet användare i tillräcklig utsträckning. När det gäller interoperabilitet och utnyttjande av information har utmaningarna ofta inte berott på tekniken för överföring av information, utan snarare på informationsinnehållet, lagstiftningen eller andra hinder.

Statens revisionsverk bedömde Suomi.fi-tjänsternas nuläge och utveckling i sin revisionsberättelse 2022 ([Statens revisionsverks revisionsberättelser 10/2022](#), på finska). I berättelsen (s. 16) konstaterades följande i fråga om servicekanalen: *I Finland har antalet organisationer som anslutit sig till servicekanalen ökat stadigt och är för närvarande drygt 200. Som helhet betraktat har servicekanalens betydelse dock förblivit rätt liten, och i samband med revisionen framfördes flera olika orsaker till detta. Det kan ursprungligen ha funnits alltför höga förväntningar på kanalen. I samband med revisionen framfördes det att servicekanalen inte kan undanröja problemen i anslutning till interoperabilitet och utnyttjande av information, eftersom problemen i Finland inte har berott på tekniken för överföring av information, utan snarare på informationsinnehållet och lagstiftningen. Det uttrycktes också tvivel om huruvida det ursprungligen var förnuftigt att på lagnivå bestämma att en lösning som grundar sig på en viss teknik ska användas i informationsförmedlingen mellan organisationer. År 2024 har redan mer än 400 organisationer anslutit sig till servicekanalen. De synpunkter som framförs i statens revisionsverks revisionsberättelse är dock fortfarande aktuella.*

Av dessa orsaker är bedömningen att servicekanalen i fortsättningen ska vara en frivillig stödtjänst också för sådana myndigheter som för närvarande är skyldiga att använda den.

2.3 Vissa avgiftsbelagda stödtjänster

Enligt 25 § 1 mom. i lagen om stödtjänster täcks kostnaderna för produktionen av stödtjänster med statens medel och användningen av stödtjänsterna är avgiftsfri för användarorganisationen, med undantag för användningen av identifieringstjänsterna (de tjänster som avses i 3 § 1 mom. 4 och 5 punkten i lagen om stödtjänster), behörighetstjänsten (den tjänst som avses i 3 § 1 mom. 6 punkten i lagen) samt den samlade förvaltningstjänsten för internetbetalning (den tjänst som avses i 3 § 1 mom. 8 punkten i lagen), för vilken serviceproducenten kan ta ut en avgift av användarorganisationen. I bestämmelsen hänvisas det dessutom till lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992), som till övriga delar ska tillämpas på de avgifter som tas ut för stödtjänsterna. Användarorganisationerna svarar själva för de kostnader som anslutningen till stödtjänsterna orsakar dem.

När lagen om stödtjänster trädde i kraft den 15 juli 2016 var målet att kostnaderna för stödtjänsterna täcks centraliserat med statens medel och att användningen av stödtjänsterna är avgiftsfri för användarorganisationerna. Avsikten var bland annat att främja digitaliseringen genom att sänka tröskeln för att använda gemensamma stödtjänster för e-tjänster och att undvika den administrativa börda som uttaget av avgifter medför. Under övergångsperioden upphörde bland annat den identifierings- och betaltjänst (Vetuma) som föregick tjänsten för identifiering av fysiska personer och som var avgiftsbelagd för de organisationer som använde tjänsten.

Genom den ändring av lagen om stödtjänster (1314/2019) som trädde i kraft vid ingången av 2020 gavs Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata möjlighet att ta ut en avgift för de identifieringstjänster och den behörighetstjänst som myndigheten producerar. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tar för närvarande ut avgifter för identifieringstjänsten för utländska medborgare, det vill säga för den tjänst som avses i 3 § 1 mom. 5 punkten i lagen om stödtjänster. Även Statskontoret fick möjlighet att ta ut avgifter för den samlade förvaltningstjänst för internetbetalning som avses i 3 § 1 mom. 8 punkten i lagen om stödtjänster. Statskontoret har sedan ingången av 2020 tagit ut en avgift för användningen av denna tjänst. Det är inte nödvändigt att ändra bestämmelserna om avgifter för identifieringstjänsten för utländska medborgare och den samlade förvaltningstjänsten för internetbetalning. Avsikten är att avgifter för dessa tjänster ska tas ut även i fortsättningen.

Bestämmelser om tjänsten för identifiering av fysiska personer finns i 3 § 1 mom. 4 punkten i lagen om stödtjänster. Tjänsten identifierar en fysisk person som använder den offentliga förvaltningens e-tjänster med hjälp av en tjänst som tillhandahålls av en sådan leverantör av identifieringstjänster som avses i lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster (533/2016), administrerar identifieringstransaktionen och lämnar ut identifieringsuppgifter om en person ur befolkningsdatasystemet till användarorganisationen. Tjänsten får användas av i 5 § avsedda myndigheter och andra som sköter en offentlig förvaltningsuppgift. De myndigheter som nämns i 5 § 1 mom. är skyldiga att använda identifieringstjänsten.

Enligt 3 § 1 mom. 6 punkten i lagen om stödtjänster är behörighetstjänsten en tjänst som tillhandahåller användarorganisationen uppgifter om en persons handlingsbehörighet och behörighet eller andra viljeyttringar. Behörighetstjänsten får med stöd av 5 och 8 § i lagen om stödtjänster användas av myndigheter, andra som sköter en offentlig förvaltningsuppgift samt privata sammanslutningar, stiftelser och näringsidkare. Vissa myndigheter är med stöd av 5 § 1 mom. skyldiga att använda den del av behörighetstjänsten som innehåller uppgifter om personers behörighet som lagliga företrädare.

Tjänsten för identifiering av fysiska personer används av cirka 600 organisationer. År 2024 uppgick antalet identifieringstransaktioner i tjänsten till uppskattningsvis 230 miljoner. I

budgetpropositionen för 2025 anvisades ett förslagsanslag på 7 miljoner euro för kostnaderna för förmedlingstjänsten för elektronisk identifiering. Dessutom beräknas det att det för produktionen av identifieringstjänsten i övrigt behövs cirka 2,9 miljoner euro av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas omkostnader. I nuläget tas det inte ut några avgifter av användarorganisationerna för användningen av tjänsten.

Det finns cirka 270 elektroniska tjänster som använder behörighetstjänsten. En användarorganisation kan ha flera elektroniska tjänster via vilka det görs förfrågningar om rätten att sköta ärenden för annans räkning. Antalet organisationer som använder behörighetstjänsten är alltså färre än 270. Det görs årligen cirka 60 miljoner förfrågningar om rätten att sköta ärenden för annans räkning. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas totala kostnader för produktionen av behörighetstjänsten beräknas uppgå till 3,7 miljoner euro 2025. I nuläget tas det inte ut några avgifter av användarorganisationerna för användningen av tjänsten.

Bedömning av nuläget

I fråga om tjänsten för identifiering av fysiska personer och behörighetstjänsten, vilka tills vidare tillhandahålls som avgiftsfria tjänster, har det framkommit ett behov av att rikta avgifterna på ett sådant sätt som för närvarande inte klart möjliggörs i lagen om grunderna för avgifter till staten. Behovet baserar sig å ena sidan på att omkostnadsanslagen för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, som producerar tjänsterna i fråga, skärs ned under de kommande åren och på att myndighetens förutsättningar att tillhandahålla och utveckla tjänsterna i nuvarande form och omfattning kan försämrats. Å andra sidan baserar sig behovet av att rikta avgifterna på att det inte är möjligt att av statens medel anvisa de organisationer som använder tjänsterna tilläggsanslag för betalning av avgifterna för stödtjänsterna. Anslag som var avsedda för identifieringstjänsterna överfördes också från vissa myndigheter till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata när det ursprungligen föreskrevs om stödtjänsterna och deras avgiftsfrihet (RP 59/2016, s. 20). Användningen av och kostnaderna för tjänsterna ökar också i och med den ökade digitaliseringen.

Till de organisationer som använder tjänsten för identifiering av fysiska personer och behörighetstjänsten hör, utöver myndigheterna, också sådana privata sammanslutningar och offentligrättsliga samfund som sköter en offentlig förvaltningsuppgift och vilkas verksamhet inte i betydande utsträckning finansieras med statens medel. Den behörighetstjänst som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata används också av helt privata organisationer i sin näringsverksamhet. Det har bedömts att det är motiverat att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i denna ekonomiska situation tar ut avgifter av dessa aktörer för användningen av både tjänsten för identifiering av fysiska personer och behörighetstjänsten.

3 Målsättning

Syftet med regeringspropositionen är att för sin del göra det möjligt för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata att uppnå sina sparmål med åtgärder inom finansministeriets ansvarsområde. Delvis är målet också att möjliggöra kostnadsbesparingar för myndighetens myndighetskunder.

I takt med att e-tjänsterna ökar är målet att göra det möjligt att rikta resurserna till användarstödet och rådgivningen för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas egna digitala tjänster (inklusive Suomi.fi-tjänsterna) och att på så sätt bemöta det växande stödbehovet inom delområdet för myndigheternas elektroniska kommunikation. Genom att

spara in på den nuvarande medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst, som efterfrågas i allt mindre utsträckning, strävar man dessutom efter att trygga de nuvarande resurserna för de uppgifter i anslutning till stödet för användning av digitala tjänster som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sköter på ett mer allmänt plan. Till dessa uppgifter hör bland annat det nationella utarbetandet av läromedel och stödmaterial för digitalt stöd, ordnandet av utbildningar samt andra samordnings- och utvecklingsuppgifter av olika slag. Syftet med stödet för användning av digitala tjänster är att ge allmänna digitala färdigheter.

För närvarande tar medborgarna kontakt huvudsakligen i frågor som gäller användningen av digitala tjänster och e-tjänster, och behovet av sådan information bedöms öka ytterligare i framtiden bland annat i samband med främjandet av en prioritering av e-tjänster hos myndigheterna. Av dessa orsaker och eftersom antalet frågor som gäller uppgifter som sköts av andra myndigheter klart har minskat i medborgarrådgivningen föreslås det att tyngdpunkten i det stöd som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata tillhandahåller medborgarna flyttas till uppgifter i anslutning till stödet och rådgivningen för användning av digitala tjänster och att medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst läggs ned. Tjänsterna i anslutning till användarstödet för digitala tjänster ska fortsätta som hittills. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata fortsätter naturligtvis också tillhandahålla rådgivning i ärenden som gäller de egna tjänsterna. Denna rådgivning utgör 50 procent av ärendena inom den allmänna rådgivningen.

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska alltså ge rådgivning om Suomi.fi-stödtjänsterna och certifikattjänsterna. Denna rådgivning utgör redan största delen av den verksamhet som medborgarrådgivningen omfattar. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska också i och med programmet för att prioritera digitala myndighetstjänster ([VM006:00/2024](#)) göra ytterligare satsningar på rådgivning om digitala tjänster. Som ett led i genomförandet av prioriteringen av digitala myndighetstjänster bereder sig Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata på att tillhandahålla effektivare kundservice för att tillgodose de ökade behoven av serviceraådgivning när prioriteringen träder i kraft. I egenskap av nationell samordnare av det digitala stödet utvecklar Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata dessutom det digitala stödet så att det motsvarar de rådgivningsbehov som prioriteringen förutsätter, och i samarbete med aktörer som erbjuder digitalt stöd utarbetas det för dessa aktörer anvisningar och utbildningsmaterial som utvecklar det digitala stödet.

I andra ärenden än sådana som hör till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas behörighet ska medborgarna även i fortsättningen få rådgivning direkt av respektive myndighet på basis av myndigheternas allmänna rådgivningsskyldighet. Detta kan även öka effektiviteten i den offentliga förvaltningens rådgivning, när medborgarna står i direkt kontakt med den myndighet som enligt dem sannolikt är behörig att sköta deras ärenden. Digitala tjänster av hög kvalitet och ett användarstöd som ger handledning i användningen av dem effektiviserar också den offentliga förvaltningens verksamhet.

I och med slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata nå kostnadsbesparingar. Det blir möjligt att nå besparingar i och med att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kan avstå från en del av de anslutningar till servicekanalen som myndigheten själv använder och i och med att behovet av det stöd som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata erbjuder för ibruktagandet av servicekanalen sannolikt minskar när skyldigheten att använda servicekanalen upphör.

Slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen ger de myndigheter som för närvarande är skyldiga att använda servicekanalen möjlighet att, om de så önskar, välja någon annan teknisk lösning än servicekanalen för överföring av sin information. Utöver ökad valfrihet kan detta

också ge kostnadsbesparingar, eftersom en organisation enligt egen prövning också kan välja en mer kostnadseffektiv integrationsmetod utan att det behövs något beslut av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata om rätten att avvika från användningsskyldigheten.

Syftet med ändringen av bestämmelserna om avgifter för vissa stödtjänster är att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för sina stödtjänster ska få ta ut en avgift enligt lagen om grunderna för avgifter till staten av användarorganisationer som inte är myndigheter och som inte i betydande utsträckning finansieras med statens medel. Målet är också att kommuner och välfärdsområden och deras sammanslutningar ska behandlas jämlikt vid utnyttjandet av avgiftsfria tjänster – oberoende av hur de är organiserade vid skötseln av sina lagstadgade uppgifter. När vissa stödtjänster är avgiftsbelagda blir det lättare för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata att tackla en betydande minskning av omkostnadsanslaget och antalet anställda under de kommande åren.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det att tyngdpunkten i det stöd som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata erbjuder medborgarna ska flyttas till uppgifter i anslutning till stödet och rådgivningen för användning av digitala tjänster och att resurserna för användarstödet för digitala tjänster ska stärkas. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska i fortsättningen främst ge stöd för användningen av sina egna digitala tjänster, inklusive stödtjänsterna (Suomi.fi-tjänsterna). Resurserna för dessa tjänster stärks genom att medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst, som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata svarar för, läggs ner. En del av de besparingar som nedläggningen av medborgarrådgivningen ger riktas till att uppnå det sparmål som uppställts för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Det föreslås att 3 § 2 mom. i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ändras så att omnämmandet av medborgarrådgivningen stryks. I momentet ändras och utvidgas tillhandahållandet av användarstöd för digitala tjänster till skötsel av uppgifter i anslutning till stödet och rådgivningen för användning av digitala tjänster. Skötseln av sakkunniguppgifter och tjänster inom den offentliga förvaltningen ändras inte till sin ordalydelse. På grund av den föreslagna lagändringen kommer bestämmelserna om medborgarrådgivning i 2 § i statsrådets förordning om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata att upphävas.

Dessutom föreslås det att skyldigheten att använda den stödtjänst enligt lagen om stödtjänster som produceras av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, det vill säga servicekanalen, slopas. Servicekanalen tas inte ur bruk, utan produktionen av den fortsätter som en tjänst enligt lagen om stödtjänster. Således kan de aktörer som använder tjänsten fortfarande använda den. De myndigheter som inte längre har någon användningsskyldighet ska med stöd av 5 § 2 mom. i lagen om stödtjänster även i fortsättningen ha rätt att använda servicekanalen.

Lagen om stödtjänster ändras också så att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata av vissa användarorganisationer kan låta bli att ta ut avgift för tjänsten för identifiering av fysiska personer och behörighetstjänsten. Tills vidare har inga avgifter tagits ut för dessa tjänster, men avsikten är att avgifter ska tas ut i fortsättningen. Det ska dock vara möjligt att från skyldigheten att betala avgift befria myndigheter, statsorgan (såsom riksdagen och republikens president samt republikens presidents kansli) samt aktörer som sköter en offentlig förvaltningsuppgift och vilkas verksamhet i betydande utsträckning finansieras med statens medel. Dessa anges närmare i en förordning av finansministeriet. Även sammanslutningar som

direkt eller indirekt ägs helt och hållet av en kommun, en samkommun, ett välfärdsområde eller en välfärdsammanslutning, ensam eller tillsammans, och stiftelser som har bildats av de nämnda, ensam eller tillsammans, kan befrias från avgifterna så att kommuner och välfärdsområden och deras sammanslutningar behandlas jämlikt vid utnyttjandet av avgiftsfria tjänster – oberoende av hur de är organiserade vid skötseln av sina lagstadgade uppgifter. Den avgiftsfria användningen begränsas av konkurrensskäl till att gälla användningen av tjänster för offentligrättsliga behov, vilket i praktiken innebär att avgiftsfriheten inte gäller användning i verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden. Avgifter för dessa tjänster ska alltså betalas av åtminstone en del av aktörerna inom den indirekta offentliga förvaltningen. Avgift för behörighetstjänsten ska betalas också av privata användarorganisationer som använder tjänsten i sin näringsverksamhet, när det inte är fråga om skötsel av en offentlig förvaltningsuppgift.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Konsekvenser för hushållen

Avsikten är att resurserna för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas samordningsuppgifter i anslutning till stödet för användning av digitala tjänster ska kvarstå oförändrade. Avsikten med dessa uppgifter är att göra de digitala tjänsterna mer användarvänliga och stödja det arbete som aktörerna inom det digitala stödet utför. Dessutom ska användarstödet och rådgivningen för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas egna tjänster (även de Suomi.fi-tjänster som den övriga offentliga förvaltningen använder som stödtjänster i sina e-tjänster) stärkas. Till följd av dessa åtgärder kommer hushållens förutsättningar att använda digitala tjänster sannolikt att förbättras i någon mån.

Nedläggningen av medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst bedöms inte ha några betydande konsekvenser för hushållen. Antalet kontakter med medborgarrådgivningen har varit mycket lägre än enligt de ursprungliga bedömningarna. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska även i fortsättningen ge stöd och rådgivning för användning av sina egna tjänster (även de Suomi.fi-tjänster som andra myndigheter använder som stödtjänster). Det är också meningen att stödet och rådgivningen ska stärkas jämfört med tidigare. Varje myndighet ska med stöd av förvaltningslagen ge rådgivning i ärenden som hör till myndighetens behörighet. Det är sannolikt att medborgarna till och med får rådgivning snabbare än för närvarande om de direkt kontaktar den behöriga myndigheten i stället för den allmänna medborgarrådgivningen. I en situation där ett ärende inte hör till en myndighets behörighet är varje myndighet, även Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, skyldig att i den mån det är möjligt hänvisa kunden till den behöriga myndigheten.

Servicekanalen är en sådan teknisk lösning för informationsöverföring som är osynlig för medborgarna. Därför anses sloandet av skyldigheten att använda servicekanalen inte ha några konsekvenser för hushållen.

De ändringar som hänför sig till skyldigheten att betala avgift för vissa stödtjänster har inga direkta konsekvenser för hushållen. En del av de användarorganisationer inom den indirekta offentliga förvaltningen som använder stödtjänsterna kan övergå till att använda någon annan tjänst än Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas tjänst för identifiering av fysiska personer, men organisationerna avstår knappast från e-tjänsterna på grund av att identifieringstjänsten är avgiftsbelagd. Ur användarens synvinkel är det inte heller svårare att använda andra identifieringstjänster än tjänsten för identifiering av fysiska personer.

I fråga om de aktörer som kommer att omfattas av avgifter är det dock möjligt att de med tiden övergår till att använda någon annan elektronisk lösning än behörighetstjänsten för givande av fullmakter eller för skötseln av ärenden för någon annans räkning. Det är dock mycket osannolikt att en organisation som för närvarande använder sig av behörighetstjänsten återgår till pappersfullmakter, så ändringen kommer sannolikt inte att ha någon inverkan på den elektroniska skötseln av ärenden för någon annans räkning.

Det att avgifter tas ut för vissa stödtjänster kan få konsekvenser för hushållen om kund-, medlems- eller serviceavgifterna hos de organisationer som använder de avgiftsbelagda stödtjänsterna stiger något till följd av de ökade produktionskostnaderna för e-tjänsterna.

4.2.2 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna

Propositionens förslag om nedläggning av medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst och om avgiftsbelagda stödtjänster för en del användarorganisationer har bedömts med tanke på tillgodoseendet av jämlikhet och rättsskydd (garantier för god förvaltning) som ingår i de grundläggande och mänskliga rättigheterna.

4.2.2.1 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna av nedläggningen av medborgarrådgivningen

Det är möjligt att nedläggningen av medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst kan påverka vilka metoder de som uträttar ärenden inom förvaltningen – och i synnerhet utsatta personer, till exempel personer med funktionsnedsättning och äldre – har till sitt förfogande för att hitta rätt myndighet att kontakta i sitt eget ärende. Det har under beredningen av propositionen dock bedömts att risken för att en sådan effekt uppstår är liten.

Medborgarrådgivningen är en allmän rådgivningstjänst för alla som använder offentlig service, och den stöder andra myndigheters egen rådgivning. Syftet med tjänsten har varit att öka kännedomen om den offentliga förvaltningens tjänster och göra det lättare att uträtta ärenden vid dem. Användningen av tjänsten har dock varit mycket mindre än vad som bedömdes när tjänsten startades. Antalet rådgivningssamtal som gäller ärenden hos andra myndigheter har varit cirka 12 500 per år och dessa samtal beräknas minska i antal i framtiden. Största delen av kontakterna till rådgivningen gäller de tjänster som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata själv tillhandahåller, inklusive de Suomi.fi-tjänster som hela den offentliga förvaltningen använder som stödtjänster.

Medborgarrådgivningen är en tjänst som är avsedd för alla och den riktar sig inte särskilt till äldre eller andra grupper med särskilda behov. Tjänsten har använts av alla åldersgrupper, och de äldre utmärker sig inte som en stor användargrupp. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata bedömer att användarna i huvudsak är i arbetsför ålder. Textmeddelandekanalen, som är avsedd för grupper med särskilda behov, har använts endast några gånger i månaden, och en del av dem som använt kanalen har inte hört till någon grupp med särskilda behov (användningen har inte strikt begränsats endast till sådana grupper). I praktiken kan alltså antalet äldre personer eller personer som hör till grupper med särskilda behov som använt tjänsten uppskattas vara litet.

I och med programmet för att prioritera digitala myndighetstjänster ([VM006:00/2024](#)) överförs resurser från medborgarrådgivningen till rådgivningen för digitala (Suomi.fi) tjänster. Syftet med programmet för att prioritera digitala myndighetstjänster är inte att avskaffa möjligheten till kundbesök eller lägga ned myndigheternas e-post- eller telefonrådgivning, utan att föreskriva om ibruktagande av en meddelandeförmedlingstjänst (Suomi.fi-meddelanden) och

mottagande av elektroniska delgivningar på myndighetsinitiativ endast när en person använder tjänsten för identifiering av fysiska personer vid inloggning i en myndighets, till exempel Skatteförvaltningens eller Folkpensionsanstaltens, elektroniska tjänst. De som inte använder tjänsten för identifiering av fysiska personer ska alltså få sina delgivningar per post som brev eller, om de så önskar, på något annat sätt i elektronisk form. I detta skede av beredningen bedöms lagförslaget inte ha några direkta konsekvenser för dem som för närvarande inte alls använder myndigheternas elektroniska tjänster.

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata och andra myndigheter fortsätter naturligtvis tillhandahålla rådgivning i ärenden som gäller deras egna tjänster på sina webbplatser, per e-post och per telefon. Alla myndigheter omfattas av en allmän rådgivningsskyldighet och av en skyldighet att i den mån det är möjligt hänvisa kunder inom förvaltningen till den behöriga myndigheten. Myndigheterna kommer även i fortsättningen att hänvisa kunder som kontaktat fel ställe till rätt myndighet. Propositionen har inte heller några konsekvenser för den rådgivning som tillhandahålls av dem som ger digitalt stöd. I och med reformen av service- och lokalnätverket tryggas också möjligheten till kundbesök och vid den offentliga förvaltningens gemensamma Finlandsdiskar tillhandahålls inte bara myndighetstjänster utan också kundrådgivning och stöd för elektroniska tjänster. Rådgivning i samband med kundbesök är sannolikt utöver telefonservice också den mest effektiva formen av rådgivning för grupper med särskilda behov.

4.2.2.2 Konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna av att vissa stödtjänster blir avgiftsbelagda

I propositionen föreslås det att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska börja ta ut en avgift av vissa användarorganisationer för användningen av tjänsten för identifiering av fysiska personer och användningen av behörighetstjänsten.

En riktad avgiftsbeläggning av stödtjänsterna kan tänkas ha betydelse med tanke på jämlikheten och garantierna för god förvaltning, om tjänsterna inom den indirekta offentliga förvaltningen till följd av detta blir sämre till exempel för grupper med särskilda behov. Grupperna med särskilda behov påverkas sannolikt negativt, om de organisationer som börjar omfattas av avgifterna slutar erbjuda möjlighet till att elektroniskt sköta ärenden för någon annans räkning.

För en majoritet av de organisationer som utnyttjar behörighetstjänsten förblir tjänsten dock avgiftsfri även i fortsättningen: de föreslagna bestämmelserna gör det möjligt att låta bli att ta ut avgifter, vilket det ska föreskrivas närmare om genom förordning av finansministeriet. Till dessa hör de elektroniska tjänster som myndigheterna tillhandahåller samt antagligen till exempel Folkpensionsanstaltens tjänster, dvs. i synnerhet tjänster med betydande användarvolym. I fråga om de aktörer som kommer att omfattas av avgifter är det dock möjligt att de med tiden övergår till att använda någon annan elektronisk lösning för givande av fullmakter eller för skötseln av ärenden för någon annans räkning. Det är dock mycket osannolikt att en enda organisation som för närvarande använder sig av behörighetstjänsten återgår till pappersfullmakter, så ändringen kommer sannolikt inte att ha någon inverkan på den elektroniska skötseln av ärenden för någon annans räkning.

Stödtjänsterna är inte i sig tjänster som skapar rättigheter eller skyldigheter, utan kunder inom förvaltningen sköter sina myndighetsärenden i en myndighets elektroniska tjänst. Varje myndighet ansvarar för att den har fungerande elektroniska tjänster. En organisation som omfattas av förvaltningslagens organisatoriska tillämpningsområde ska vid tillhandahållandet av tjänster iakttäga bestämmelserna i förvaltningslagen oavsett om den i sin verksamhet utnyttjar

den i lagen om stödtjänster avsedda identifieringstjänsten eller behörighetstjänsten eller om den tillhandahåller motsvarande funktioner på annat sätt.

Utgångspunkten enligt lagen om grunderna för avgifter till staten är att myndigheternas tjänster är avgiftsbelagda. För stödtjänsterna faktureras användarorganisationerna, som ansvarar för att tillhandahålla sina tjänster och möjliggöra användningen av tjänsterna också för grupper med särskilda behov. I 5 § 1 mom. i lagen om tillhandahållande av digitala tjänster (306/2019) föreskrivs följande: ”Myndigheterna ska ge alla en möjlighet att med hjälp av digitala tjänster eller andra elektroniska dataöverföringsmetoder sända elektroniska meddelanden och handlingar som hänför sig till deras behov att uträtta ärenden.” Bestämmelsen gäller också dem som inte är myndigheter, men som sköter en offentlig förvaltningsuppgift.

4.2.3 Konsekvenser för företagen och den indirekta offentliga förvaltningen

Det föreslås inga ändringar i rådgivningstjänsterna för företag, och nedläggningen av medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst anses inte ha några konsekvenser för företagens ställning. När det gäller den indirekta offentliga förvaltningen kan efterfrågan på rådgivning öka något till följd av att medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst läggs ned, men sannolikt får organisationerna endast några enstaka fler rådgivningssituationer per månad.

Slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen kan så småningom leda till minskad affärsverksamhet i de företag som deltar i produktionen av servicekanalen, om ibruktagandet och antalet användarorganisationer minskar till följd av ändringen. Eftersom servicekanalen dock i stor utsträckning förblir i bruk och även nya projekt för ibruktagande av servicekanalen fortfarande kan inledas, kan konsekvenserna anses vara små åtminstone under de närmaste åren. Samtidigt ger slopandet av användningsskyldigheten möjligheter att utnyttja nya IKT-lösningar, vilket kan möjliggöra ny affärsverksamhet.

Myndigheter, den indirekta offentliga förvaltningen och privata aktörer har rätt att använda servicekanalen för att överföra information. Den föreslagna lagändringen innebär att vissa myndigheter ges möjlighet att på ett mer flexibelt sätt använda även andra anslutningslösningar (till exempel för anslutning till myndigheternas datalager), vilket också ger företag och den indirekta offentliga förvaltningen flexibla möjligheter att utnyttja dessa myndigheters datalager och tjänster. Samtidigt kan detta i vissa fall sänka kostnaderna för att genomföra eller förvalta integrationen och därigenom också ge kostnadsbesparingar för företagen och den indirekta offentliga förvaltningen.

Utöver myndigheterna får också organisationer inom den indirekta offentliga förvaltningen använda tjänsten för identifiering av fysiska personer. Användningen är tillåten endast för skötseln av en offentlig förvaltningsuppgift eller en offentlig uppgift. Sådana organisationer inom den indirekta offentliga förvaltningen som använder identifieringstjänsten och av vilka det i fortsättningen ska tas ut en avgift kan vara bland annat arbetslöshetskassorna, pensionskassorna, sjukkassorna och försäkringsbolag som tillhandahåller lagstadgade försäkringar samt Sysselsättningsfonden, Pensionsskyddscentralen, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt och Patientförsäkringscentralen. Identifieringstransaktionerna i de elektroniska tjänsterna vid dessa användarorganisationer inom den indirekta offentliga förvaltningen utgör för närvarande cirka 6 procent av alla identifieringstransaktioner. De avgifter som de användarorganisationer som har det största antalet transaktioner betalar för tjänsten för identifiering av fysiska personer kommer att ligga mellan uppskattningsvis 60 000 och 260 000 euro per år.

Utöver myndigheter och andra som sköter en offentlig förvaltningsuppgift kan behörighetstjänsten också användas av privata sammanslutningar, stiftelser och näringsidkare i deras näringsverksamhet. Tjänsten används i cirka 40 privata elektroniska tjänster och sådana elektroniska tjänster inom den indirekta offentliga förvaltningen som kommer att omfattas av avgiften. Deras förfrågningar om rätten att sköta ärenden för annans räkning utgör cirka 6 procent av alla förfrågningar som kommer in till behörighetstjänsten. Till de största företagen som använder tjänsten hör bland annat företag som tillhandahåller hälso- och sjukvårdstjänster och företag som bedriver indrivningsverksamhet. De användarorganisationer inom den indirekta offentliga förvaltningen som ska betala avgifter är motsvarande organisationer som i fråga om identifieringstjänsten ovan. Alla organisationer som använder identifieringstjänsten använder dock inte behörighetstjänsten i motsvarande utsträckning. De avgifter som de största användarorganisationerna som omfattas av avgifterna betalar för behörighetstjänsten kommer att ligga mellan uppskattningsvis 25 000 och 300 000 euro per år.

Det har ännu inte fattats något beslut om modellerna för prissättning av tjänsterna, och det har inte exakt fastställts vilka användarorganisationer som kommer att omfattas av avgiftsfriheten. De uppskattningar av avgifterna som presenteras ovan är därför preliminära. Avsikten är att prissättningsmodellen ska vara så rättvis som möjligt för användarorganisationer med både mindre och större användningsmängder. Storleken på avgiften per användarorganisation påverkas också av hur mycket stödtjänsten används, det vill säga antalet identifieringstransaktioner eller kontroller av rätten att sköta ärenden för annans räkning.

Det är möjligt att en del av den indirekta offentliga förvaltning som kommer att omfattas av avgifter övergår till att använda alternativa identifieringstjänster. I fråga om de aktörer som kommer att omfattas av avgifter är det möjligt att de med tiden övergår till att använda någon annan elektronisk lösning för givande av fullmakter eller för skötseln av ärenden för någon annans räkning. Det är dock mycket osannolikt att en organisation återgår till pappersfullmakter.

Enligt 3 § 2 mom. i lagen om stödtjänster får en person i tjänsten för identifiering av fysiska personer identifieras också med en sådan metod för identifiering som hör till de medel för elektronisk identifiering som ska erkännas ömsesidigt mellan medlemsstaterna enligt artikel 6 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 910/2014 om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden och om upphävande av direktiv 1999/93/EG (*eIDAS-förordningen*). För närvarande har identifiering med de identifieringsmetoder som avses i eIDAS-förordningen i Finland således genomförts i anslutning till tjänsten för identifiering av fysiska personer, och avgifterna för identifieringstjänsten kommer också att gälla sådan identifiering med andra medlemsstaters identifieringsverktyg som avses i eIDAS-förordningen. Den nationella verkställigheten av eIDAS-förordningen, som reviderades genom förordning (EU) 2024/1183, och det praktiska planeringsarbetet i anslutning därtill pågår fortfarande. Avsikten är också att identifiering som sker med hjälp av den europeiska digitala identitetsplånboken ska fogas till de identifieringsverktyg som tillhandahålls i samband med tjänsten för identifiering av fysiska personer. Plånboken kan användas i den elektroniska tjänsten i de gränssnitt som den erbjuder också direkt utan någon obligatorisk koppling till Suomi.fi-identifikationen.

Avgifterna för stödtjänsterna ska gälla all ekonomisk verksamhet på samma sätt, eftersom avgiftsfri användning kan möjliggöras endast för vissa myndigheter, statsorgan och aktörer som sköter en offentlig förvaltningsuppgift, till den del verksamheten i betydande utsträckning finansieras med statens medel. Även sammanslutningar som direkt eller indirekt ägs helt och hållet av en kommun, en samkommun, ett välfärdsområde eller en välfärdsammanslutning, ensam eller tillsammans, och stiftelser som har bildats av de nämnda, ensam eller tillsammans kan befrias från avgifterna så att kommuner och välfärdsområden och deras sammanslutningar

behandlas jämlikt vid utnyttjandet av avgiftsfria tjänster – oberoende av hur de är organiserade vid skötseln av sina lagstadgade uppgifter. Den avgiftsfria användningen av tjänsterna begränsas till användning av stödtjänsterna för offentligrättsliga behov, och den avgiftsfria användningen ska alltså inte gälla eventuell verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden. Avgiftsfriheten kan således inte anses strida mot bestämmelserna om konkurrensneutralitet eller betraktas som förbjudet statligt stöd. Genom förordning av finansministeriet utfärdas närmare bestämmelser om vilka aktörer som inte behöver betala avgift för användningen av tjänsten för offentligrättsliga behov.

4.2.4 Konsekvenser för den offentliga ekonomin

Nedläggningen av medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst bedöms ge Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata en effektiviseringspotential på cirka 230 000 euro per år. Av detta belopp kan ett belopp som motsvarar 1 årsverke styras till användarstödet och rådgivningen för myndighetens egna digitala tjänster och till uppgifter i anslutning till stödet för användning av digitala tjänster. Det återstående beloppet (cirka 166 000 euro) blir en besparing för myndigheten. Besparingen består i huvudsak av lönekostnader.

I och med slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata nå kostnadsbesparingar. I första hand blir det möjligt att nå besparingar i och med att dataöverföringen mellan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas egna tjänster inte längre behöver dirigeras via servicekanalen. Tack vare detta blir det möjligt för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata att avstå från en del av de anslutningar till servicekanalen som myndigheten använder. I och med att myndigheten avstår från anslutningarna faller kostnaderna för underhållet och uppdateringen av anslutningsservrarna samt produktionskostnaderna för den tekniska miljön bort. Finansministeriet har två pågående projekt där utnyttjandet av myndigheternas datalager spelar en stor roll. När programmet för att prioritera digitala myndighetstjänster ([VM006:00/2024](#)) och programmet för underlättande av smidig skötsel av en avliden anhörigs angelägenheter ([VM013:00/2024](#)) genomförs kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, som ett alternativ till servicekanalen, redan från början erbjuda användarorganisationerna ett enklare, modernare och snabbare sätt att utnyttja gränssnitten för Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas tjänster. Besparingar möjliggörs också av att behovet av det stöd som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata erbjuder för ibruktagandet av servicekanalen sannolikt kommer att minska när skyldigheten att använda servicekanalen slopas. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata behöver inte heller längre behandla ansökningar om undantag från skyldigheten att använda servicekanalen. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata bedömer att det genom slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen årligen är möjligt att uppnå besparingar på cirka 150 000 euro i myndighetens verksamhet. Trots att användningsskyldigheten slopas ska servicekanalen fortfarande tillhandahållas som en stödtjänst, och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska utveckla tjänsten inom ramen för sina resurser. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har redan nu förmåga att erbjuda vissa alternativa anslutningssätt. Dessa medför således knappt alls några merkostnader.

Slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen ger också andra myndigheter inom den offentliga förvaltningen möjlighet att minska kostnaderna. De myndigheter som för närvarande är skyldiga att använda servicekanalen kan i fortsättningen, utan tillstånd till undantag som beviljats av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata, i enskilda fall välja en mer användbar, kostnadseffektiv eller annars mer ändamålsenlig integrationsmetod i stället för servicekanalen. Till exempel i samband med genomförandet av programmet för att prioritera digitala myndighetstjänster och programmet för underlättandet av smidig skötsel av en avliden

anhörigs angelägenheter kan de som använder tjänsterna använda nya gränssnitt utan att använda servicekanalen. En del av de nuvarande organisationer som använder servicekanalen kan på samma sätt som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata minska sina kostnader också genom att avveckla sina befintliga anslutningar till servicekanalen. Enligt Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas uppskattning uppgår sparpotentialen inom den offentliga förvaltningen i sin helhet till cirka två miljoner euro per år. I siffran ingår inte de besparingar som nämns ovan och som kan uppnås i Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas egen verksamhet.

Tjänsten för identifiering av fysiska personer används av cirka 600 organisationer, av vilka avgifter kommer att tas ut av cirka 87 organisationer (cirka 15 procent av organisationerna) på de villkor som anges i den föreslagna ändringen av 25 § i lagen om stödtjänster. År 2024 uppgick antalet identifieringstransaktioner i tjänsten till uppskattningsvis 230 miljoner. Ungefär 6 procent av dessa transaktioner är identifieringstransaktioner för andra än myndigheter, statsorgan och aktörer som sköter en offentlig förvaltningsuppgift och som i betydande utsträckning finansieras med statens medel samt kommuners och välfärdsområdets sammanslutningar och stiftelser. I budgetpropositionen för 2025 anvisades ett förslagsanslag på 7 miljoner euro för kostnaderna för förmedlingstjänsten för elektronisk identifiering. Dessutom beräknas att det för produktionen av identifieringstjänsten i övrigt behövs cirka 2,9 miljoner euro av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas omkostnader.

Det finns cirka 270 elektroniska tjänster som använder behörighetstjänsten. På de villkor som beskrivs i propositionen kan avgifter tas ut av 40 av dessa, det vill säga av cirka 15 procent av alla elektroniska tjänster som använder tjänsten. En användarorganisation kan ha flera elektroniska tjänster via vilka det görs förfrågningar om rätten att sköta ärenden för annans räkning. Antalet organisationer som använder behörighetstjänsten är alltså färre än 270, och även antalet användarorganisationer som ska betala de föreslagna avgifterna kommer enligt nuvarande användarstatistik att vara färre än 40. Det görs årligen cirka 60 miljoner förfrågningar om rätten att sköta ärenden för annans räkning. Ungefär 6 procent av dessa utgör förfrågningarna från andra än myndigheter, statsorgan och aktörer som sköter en offentlig förvaltningsuppgift och som i betydande utsträckning finansieras med statens medel samt kommuners och välfärdsområdets sammanslutningar och stiftelser. Uppskattningsvis 85 procent av alla elektroniska tjänster kommer alltså inte att beröras av avgifterna, och 94 procent av alla förfrågningar kommer fortfarande att vara avgiftsfria. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas totala kostnader för produktionen av behörighetstjänsten beräknas uppgå till 3,7 miljoner euro 2025.

Avgifterna för stödtjänsterna beräknas ge Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sammanlagt cirka 810 000–1 450 000 euro, varav avgiftsinkomsten från behörighetstjänsten uppgår till cirka 220 000–550 000 euro och avgiftsinkomsten från identifieringstjänsten till cirka 590 000–900 000 euro. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas avgiftsinkomster har konsekvenser för den offentliga ekonomin i och med att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas behov av anslag för att täcka kostnaderna för de avgiftsbelagda stödtjänsterna minskar. Avsikten med avgifterna är med andra ord att täcka en del av kostnaderna för produktionen av stödtjänsterna.

Uppskattningen av de inkomster som flyter in är förenad med ett antal osäkerhetsfaktorer. Merparten av dem som kommer att omfattas av avgifterna är inte skyldiga att använda stödtjänsterna, utan de kan fritt välja om de använder Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas stödtjänster. Enligt Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas bedömning har avgiftsfriheten under de senaste åren haft stor betydelse i synnerhet när det gäller främjandet av ibruktagandet av behörighetstjänsten. Det är möjligt att en del av de

användarorganisationer som kommer att omfattas av avgifterna överväger att använda alternativa tjänster. På marknaden finns det dock för närvarande ingen sådan enkel och lika tillförlitlig elektronisk tjänst för kontroll av rätten att sköta ärenden för annans räkning som behörighetstjänsten. I fråga om de aktörer som kommer att omfattas av avgifter är det möjligt att de med tiden övergår till att använda någon annan elektronisk lösning för givande av fullmakter eller för skötseln av ärenden för någon annans räkning. Det är dock mycket osannolikt att en organisation återgår till pappersfullmakter. På marknaden finns det inte heller någon helt likadan tjänst som tjänsten för identifiering av fysiska personer. På marknaden finns det dock tjänster som erbjuder ett mera begränsat antal identifieringsmetoder. En särskild egenskap hos tjänsten för identifiering av fysiska personer är också de uppgifter om en identifierad person som i samband med identifieringstransaktionen förmedlas till den elektroniska tjänsten från befolkningsdatasystemet, till exempel uppgifter (beroende på vilket dataanvändningstillstånd som beviljats den elektroniska tjänsten) om stadigvarande adress och boendekommun.

Avgifternas konsekvenser för den övriga offentliga ekonomin är liten. Det faktum att det är möjligt att låta bli att ta ut en avgift endast till den del det är fråga om användning av en stödtjänst för offentligrättsliga behov kan medföra smärre kostnader för sådana myndigheter och andra till avgiftsfri användning berättigade aktörer som bedriver ekonomisk verksamhet på marknaden. Konsekvenserna bedöms dock bli små, eftersom myndigheter, statsorgan och sådana som sköter en offentlig förvaltningsuppgift och som i betydande utsträckning finansieras med statens medel sannolikt har ekonomisk verksamhet endast i liten utsträckning. Dessutom har endast en minoritet av dem sådan verksamhet. I den ekonomiska verksamheten används nödvändigtvis inte heller tjänsten för identifiering av fysiska personer eller behörighetstjänsten.

Även sammanslutningar som ägs helt och hållet av en kommun eller en samkommun eller av ett välfärdsområde eller en välfärdsammanslutning, och stiftelser som har bildats av de nämnda, kan i offentligrättslig verksamhet befrias från avgifterna så att kommuner och välfärdsområden och deras sammanslutningar behandlas jämlikt vid utnyttjandet av avgiftsfria tjänster – oberoende av hur de är organiserade vid skötseln av sina lagstadgade uppgifter. Ur ett bredare perspektiv har propositionen alltså inte heller några konsekvenser för kommunernas eller välfärdsområdenas ekonomi. Såsom det konstateras ovan kan det att stödtjänsterna blir avgiftsbelagda i icke-offentligrättslig verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden ha små ekonomiska konsekvenser också för kommuners och välfärdsområdets sammanslutningar och stiftelser. Sammanslutningarna har dock möjlighet att beakta avgifterna för stödtjänsterna när de fastställer sina serviceavgifter eller andra inkomster från affärsverksamheten. Detta minskar de kostnader som avgifterna orsakar dem. Den kommunala självstyrelsen och finansieringsprincipen behandlas nedan i avsnitt 10.3.

De organisationer inom den indirekta offentliga förvaltningen som beskrivs i avsnitt 4.2.3 kommer sannolikt att omfattas av skyldigheten att betala avgift. Finansieringen av dessa aktörer har i huvudsak ordnats på något annat sätt än direkt med statens medel, även om aktörernas ekonomi har en koppling till den offentliga ekonomin. Avgifterna bedöms dock inte utgöra något betydande merkostnad för dessa aktörer.

Det att tjänsterna blir avgiftsbelagda har i någon mån ekonomiska konsekvenser för den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och ortodoxa kyrkan i Finland samt deras församlingar. Församlingarna och kyrkan använder i någon mån främst tjänsten för identifiering av fysiska personer (cirka 140 000 identifieringstransaktioner per år).

4.2.5 Konsekvenser för myndigheternas verksamhet och tjänsteproduktionen

Nedläggningen av medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst bedöms i någon mån ha konsekvenser för mängden rådgivning som ges av andra myndigheter. Det är möjligt att mängden rådgivning ökar något, eftersom cirka 50 procent (cirka 12 500 kontakter per år) av medborgarrådgivningens allmänna rådgivning för närvarande har gällt tjänster som tillhandahålls av andra myndigheter. Konsekvenserna för en enskild myndighet bedöms dock vara små, eftersom rådgivningsvolymerna är fördelade på olika myndigheter inom den offentliga förvaltningen. Vid beredningen av propositionen har det bedömts att till exempel stora myndigheter, såsom Folkpensionsanstalten och Skatteförvaltningen, kommer att ha cirka 5–10 fler rådgivningssituationer per vecka, medan mindre ämbetsverk endast har några enstaka fler rådgivningssituationer per månad. Via medborgarrådgivningen har det dock endast getts allmän rådgivning, och den egentliga särskilda rådgivningen i frågor som gäller respektive myndighets ansvarsområde kommer inte att öka hos myndigheterna.

Slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen har inga direkta konsekvenser för myndigheternas verksamhet eller tjänsteproduktionen, eftersom produktionen av servicekanalen fortsätter och användarorganisationerna erbjuds stöd för ibruktagandet och användningen. Servicekanalen kvarstår alltså som en viktig anslutningslösning och tjänsten kan få fler användare, förutsatt att dess tekniska utveckling framskrider på önskat sätt. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata fortsätter att utveckla servicekanalen inom ramen för de tillgängliga resurserna. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata fortsätter också samarbetet med föreningen NIIS (Nordic Institute for Interoperability Solutions), som utvecklar X-Road-tekniken bakom servicekanalen och svarar för upprätthållandet av tekniken. Utbytet av befolknings- och handelsregisteruppgifter mellan Finland och Estland fortsätter och sker även i fortsättningen via servicekanalen. I fortsättningen ska myndigheterna ha möjlighet att använda servicekanalen, men inte skyldighet att använda den.

I nuläget är det motiverat att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata deltar i den fortsatta utvecklingen av föreningen NIIS, även om skyldigheten att använda servicekanalen slopas. Föreningen NIIS utövar inflytande och är verksam i en allmän europeisk kontext och samarbetar i många olika konsortier i anslutning till informationsöverföring och interoperabilitet. Genom att delta i den fortsatta utvecklingen av föreningen NIIS är det möjligt att bidra till att X-Road utvecklas i önskad riktning och att servicekanalen förblir ett beaktansvärt alternativ för informationsöverföringar.

Slopandet av användningsskyldigheten äventyrar inte enhetligheten i den offentliga förvaltningens digitala infrastruktur eller försämrar interoperabiliteten. Syftet med ändringen är att för användarorganisationerna möjliggöra sådana alternativa metoder för genomförande av informationssäkra lösningar för informationsöverföring som är kostnadseffektiva, lättare att upprätthålla och håller minst samma informationssäkerhetsnivå. Slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen ger betydande flexibilitet och därmed kostnadseffektivitet i synnerhet för organisationer som inte använder servicekanalen. I befolkningsdatasystemets informationstjänster vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kvarstår servicekanalen som en möjlig integrationslösning.

De största fördelarna med slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen framkommer uttryckligen i andra myndigheters verksamhet. Det faktum att en myndighet i enskilda fall inte är bunden till servicekanalen, utan kan välja det anslutningssätt som bäst passar myndighetens egna syften, gör genomförandet av systemen effektivare.

Slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen innebär inte att myndigheterna nödvändigtvis måste erbjuda flera olika alternativ för anslutning till sina datalager. Syftet med ändringen är endast att göra det möjligt att erbjuda och utnyttja alternativa anslutningssätt. Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata har hittills erbjudit servicekanalen som lösning för anslutning till sina egna tjänster. Det finns dock redan nu även andra lösningar för anslutning till vissa av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas tjänster. När skyldigheten att använda servicekanalen har slopats kan Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata göra sådana alternativa anslutningssätt tillgängliga.

Avgifternas konsekvenser för myndigheternas verksamhet är liten, eftersom myndigheterna kan lämnas utanför skyldigheten att betala avgift. Det ska vara möjligt att låta bli att ta ut avgift endast till den del det är fråga om användning av en stödtjänst för offentligt rättsliga behov hos myndigheter, statsorgan och vissa aktörer som sköter en offentlig förvaltningsuppgift. Detta kan i någon mån ha konsekvenser för verksamheten i en myndighet eller hos någon annan som har rätt till avgiftsfri användning, om den bedriver ekonomisk verksamhet i ett konkurrensläge på marknaden. Konsekvenserna bedöms dock bli små, eftersom myndigheter, statsorgan och sådana som sköter en offentlig förvaltningsuppgift och som i betydande utsträckning finansieras med statens medel sannolikt har ekonomisk verksamhet endast i liten utsträckning. Dessutom har endast en minoritet av dem sådan verksamhet. Kommunerna och välfärdsområdena har med stöd av 126 § i kommunallagen och 131 § i lagen om välfärdsområden (611/2021) en principiell skyldighet att särredovisa verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden. I den ekonomiska verksamheten används nödvändigtvis inte heller tjänsten för identifiering av fysiska personer eller behörighetstjänsten. Enligt 5 § 2 och 3 mom. i lagen om stödtjänster får andra än myndigheter inte heller använda tjänsten för identifiering av fysiska personer annat än i offentliga förvaltningsuppgifter eller offentliga uppdrag. Om en myndighet eller någon annan organisation som har rätt att använda tjänsten avgiftsfritt till exempel har integrerat användning i ekonomisk verksamhet och offentligt rättslig användning i samma gränssnitt för behörighetstjänsten, måste denne kunna särskilja den avgiftsbelagda användningen (i ekonomisk verksamhet) från den avgiftsfria offentligt rättsliga användningen. Det är möjligt att vissa organisationer som en följd av detta kan bli tvungna att vidta åtgärder för att omorganisera användningen av stödtjänsten i fråga om någon av sina anslutningar.

4.2.6 Övriga samhällsliga konsekvenser

Nedläggningen av medborgarrådgivningens allmänna rådgivning om andra myndigheters tjänster har inga direkta konsekvenser för medborgarnas tillgång till rådgivning i eventuella krissituationer. När covid-19-pandemin bröt ut fick Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata på grund av sin erfarenhet av medborgarrådgivningen i uppdrag att tillhandahålla riksomfattande allmän rådgivning om coronaviruset. Nedläggningen av medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst inverkar emellertid inte på myndighetens möjligheter att ta emot sådana uppdrag, men den talar inte heller direkt för att uppdraget uttryckligen ska anförtros Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i en eventuell ny störnings- eller krissituation. Behoven av rådgivning i krissituationer bör bedömas separat oberoende av hur medborgarrådgivningens allmänna rådgivning ordnas.

4.2.7 Konsekvenser för dataskyddet och informationssäkerheten

Nedläggningen av medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst bedöms inte ha några konsekvenser för dataskyddet eller informationssäkerheten. Medborgarrådgivningen har varit rådgivning som kompletterat myndigheternas egen rådgivning och rådgivningen har inte särskilt gällt dataskydds- eller informationssäkerhetsfrågor. Förslaget om att de resurser som frigörs vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata vid nedläggningen av

medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst ska styras till användarstödet och rådgivningen för myndighetens egna digitala tjänster och till uppgifter i anslutning till stödet för användningen av digitala tjänster bidrar för sin del till att informationssäkerheten tillgodoses. Även rådgivningen om stödtjänsterna (Suomi.fi-tjänsterna) fortsätter.

Servicekanalen är en teknisk lösning för informationsöverföring mellan organisationernas informationssystem. Denna lösning för informationsöverföring inverkar inte på hur de personuppgiftsansvariga eller personuppgiftsbiträdena behandlar personuppgifter i sina egna system. När en användarorganisation avstår från att använda servicekanalen är det med tanke på dataskyddet och informationssäkerheten närmast av betydelse vilken informationssäkerhetsnivå som gäller för den alternativa lösning för informationsöverföring som säkerställer informationens konfidentialitet och integritet samt systemens användbarhet.

Enligt 5 § 1 mom. i den gällande lagen om stödtjänster är det möjligt att avvika från skyldigheten att använda servicekanalen till exempel av skäl som hänför sig till informationssäkerheten. I och med att användningsskyldigheten slopas behöver en myndighet inte längre ansöka om undantag, om myndigheten av skäl som hänför sig till skyddandet av uppgifter vill avvika från skyldigheten att använda servicekanalen.

När behovet av en integrationslösning mellan informationssystemen hänför sig till användningen av stödtjänsten, svarar den som producerar stödtjänsten för kvaliteten på sin stödtjänst. I 4 kap. i lagen om stödtjänster föreskrivs det om de kvalitets- och informationssäkerhetskrav som gäller stödtjänsterna, de krav som gäller informationssystemen, skyldigheten att vidta åtgärder och anmälningsskyldigheten vid störningar samt beredskapen för störningar.

Bestämmelser om de krav som ställs på informationssäkerheten i fråga om myndigheternas digitala tjänster finns på allmän nivå i lagen om tillhandahållande av digitala tjänster. Enligt 4 § 1 mom. ska myndigheterna planera och underhålla sina digitala tjänster på ett sådant sätt att tjänsternas informationssäkerhet och dataskydd säkerställs. I bestämmelsen förutsätts det att myndigheterna redan vid planeringen av en digital tjänst ska bedöma hur informationssäkerheten i anslutning till användningen av tjänsten ska ordnas. I bestämmelsen anges inte närmare vilka informationssäkerhetskrav som ska beaktas vid planeringen av en digital tjänst. Myndigheterna ska genom sin planeringsdokumentation i fråga om informationssäkerheten och genom testrapporter i anslutning till den kunna visa att informationssäkerheten har säkerställts genom tillräckliga informationssäkerhetsåtgärder. Förutom i lagen om tillhandahållande av digitala tjänster föreskrivs det också i 4 kap. i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019) om informationssäkerhetskraven vid behandlingen av informationsmaterial och i 4 a kap. i den lagen om kraven på cybersäkerhet.

Även om skyldigheten att använda servicekanalen slopas, innehåller lagstiftningen krav på informationssäkerheten hos de informationsöverföringslösningar som myndigheterna använder. Det finns alltså inget som tyder på att slopandet av användningsskyldigheten skulle medföra försämringar i informationssäkerheten eller dataskyddet i fråga om lösningarna för informationsöverföring eller i de krav som gäller dem.

En riktad avgiftsbeläggning av stödtjänster kan tänkas ha betydelse med tanke på tillgodoseendet av dataskyddet eller informationssäkerheten, om de organisationer som börjar omfattas av avgifterna av kostnadsskäl tar i bruk en tjänst som inte är lika säker som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas tjänst. Ovan redogörs det för de bestämmelser som förpliktar myndigheterna att sörja för informationssäkerheten i fråga om sina

tjänster. I 6 § i lagen om tillhandahållande av digitala tjänster anges det dessutom när en myndighet i princip är skyldig att använda tjänsten för identifiering av fysiska personer eller någon annan tjänst för stark autentisering. Som myndighet betraktas i den lagen också sådana organisationer inom den indirekta offentliga förvaltningen som sköter en offentlig förvaltningsuppgift. Det bör också noteras att alla tjänster för identifieringsförmedling och tjänster för stark autentisering omfattas av kraven på informationssäkerhet och dataskydd enligt lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster. Utgångspunkten enligt lagen om grunderna för avgifter till staten är att myndigheternas tjänster är avgiftsbelagda. För stödtjänsterna faktureras användarorganisationerna, som alltså ansvarar för att sörja för informationssäkerheten i fråga om sina tjänster och för skyddet av kundernas personuppgifter. Genom införandet av avgifter för stödtjänsterna frångås inte användarorganisationernas skyldighet att sörja för skyddet av personuppgifter eller för informationssäkerheten.

5 Remissvar

Propositionen var på remiss den 10 februari–14 mars 2025. Det kom in sammanlagt 67 utlåtanden i vilka man yttrade sig om propositionen. Det har utarbetats ett sammandrag av remissvaren, där den viktigaste responsen och de mest relevanta synpunkterna beskrivs. Remissvaren och ett sammandrag av dem finns i statsrådets tjänst för projektinformation med projektbeteckningen VM167:00/2024 på adressen: <https://vm.fi/sv/projekt?tunnus=VM167:00/2024>.

5.1 Det allmänna intrycket av remissvaren

Det allmänna intrycket av remissvaren är att det fanns en förståelse för orsakerna till att medborgarrådgivningen läggs ned, men att en rätt stor del av remissinstanserna var bekymrade över hur utsatta kunder inom förvaltningen ska få rådgivning och bli hänvisade till rätt myndighet. En del remissinstanser var också oroade över att arbetsbördan ökar hos andra myndigheter.

Slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen understöddes i regel eller åtminstone framfördes inga invändningar mot det – med undantag för några remissinstanser. En rätt stor del av remissinstanserna uttryckte dock oro över tjänstens livscykel och till exempel över att interoperabiliteten blir lidande. Särskilt var en del kommuner oroade över om slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen medför nya investeringsbehov för nya anslutningslösningar.

Den lagändring som gäller beläggandet av vissa stödtjänster med en avgift understöddes till största delen av de myndigheter hos vilka avgifter inte behöver tas ut. De hos vilka dessa avgifter i enlighet med regeringspropositionen ska börja tas ut förhöll sig i viss mån negativt till avgifterna. En del remissinstanser konstaterade att det var svårt att av propositionen sluta sig till om en myndighet hör till dem hos vilka avgifter inte kommer att behöva tas ut. När det gäller avgifterna uttrycktes också oro över att om en del aktörer slutar använda behörighetstjänsten, kan detta leda till att situationen för utsatta kunder inom förvaltningen försämras. Några aktörer som företrädde kommuner eller städer föreslog att helt kommunägda aktiebolag samt affärsverk inte ska omfattas av avgiften. Flera remissinstanser framförde en önskan om en övergångsperiod för avgifterna.

5.2 Närmare om remissyttrandena och de huvudsakliga ändringarna vid den fortsatta beredningen

I remissyttrandena från de högsta laglighetsövervakarna, justitieministeriet och flera frivilligorganisationer togs det fasta på de eventuella konsekvenser som nedläggningen av medborgarrådgivningen kan ha för äldre och personer med funktionsnedsättning samt för personer som saknar digital kompetens. Det togs också fasta på att det i propositionen behöver utvärderas vilka konsekvenser propositionen har för de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt för dataskyddet. Det påpekades också att propositionens förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordningen bör bedömas inte bara i fråga om nedläggningen av medborgarrådgivningen utan också i fråga om det bemyndigande att utfärda förordning som ingår i bestämmelsen om avgifter i lagen om stödtjänster. Med anledning av nämnda yttranden togs i propositionen in avsnitt 4.2.2 om konsekvenser för de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt avsnitt 4.2.7 om konsekvenser för dataskydd och informationssäkerhet. I propositionen togs också in avsnitt 10 om förhållandet till grundlagen samt lagstiftningsordning.

Med anledning av remissyttrandena strävade man också efter att i hela propositionen precisera de uppgifter som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata i fortsättningen har i anslutning till rådgivning och användarstöd för digitala tjänster. I några yttranden framfördes det också att medborgarrådgivningen skulle vara en kritisk tjänst vid eventuella krissituationer (såsom vid covid-19-pandemin). Av denna anledning kompletterades propositionen med avsnitt 4.2.6.

Med anledning av de remissyttranden som gällde slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen fogades till propositionen (närmast till avsnitt 4) motiveringar till slopandet av denna skyldighet samt framfördes det tydligare än förut att avsikten ändå är att fortsätta produktionen av tjänsten och att användarorganisationerna erbjuder stöd för ibruktagandet och användningen även i fortsättningen.

I fråga om införandet av avgifter för vissa stödtjänster framfördes det att avgifterna kan inverka på den elektroniska skötseln av ärenden för någon annans räkning och exempelvis på gränsöverskridande tjänster och tillgången till identifiering. I anslutning till dessa frågor kompletterades propositionens avsnitt 4.2 med mera text vartill förhållandet mellan avgiftsbelagda tjänster och de grundläggande fri- och rättigheterna också behandlas i avsnitt 10.

Konkurrens- och konsumentverket påpekade i sitt yttrande att de som sköter en offentlig förvaltningsuppgift – och även myndigheter – utöver offentligrättslig verksamhet också kan bedriva ekonomisk verksamhet. Enligt verkets uppfattning kan tillhandahållandet av stödtjänster avgiftsfritt till offentliga samfund för ekonomisk verksamhet strida mot regleringen om konkurrensneutralitet och reglerna om statligt stöd. Av denna anledning begränsades vid den fortsatta beredningen den avgiftsfria användningen av stödtjänster till att gälla användning av stödtjänster för offentligrättsliga behov. Vid den fortsatta beredningen ansågs det däremot inte vara möjligt att på ett ändamålsenligt och effektivt sätt vidta åtgärder med anledning av vissa remissinstansers oro över behovet av att specificera avgiftsbelagda och avgiftsfria tjänster.

En del kommuner och Finlands Kommunförbund rf föreslog att också kommuner, affärsverk och bolag ska kunna använda stödtjänster avgiftsfritt när de sköter kommunens eller välfärdsområdets lagstadgade uppgifter. Vid den fortsatta beredningen ändrades propositionen så att tjänsterna också kan vara avgiftsfria för sammanslutningar som direkt eller indirekt ägs helt och hållet av en kommun, en samkommun, ett välfärdsområde eller en välfärdsammanslutning, ensam eller tillsammans, och för stiftelser som har bildats av de nämnda, ensam eller tillsammans. Även kommunernas och välfärdsområdenas affärsverk kan i

egenskap av myndigheter beviljas rätt till avgiftsfri användning av stödtjänster. I propositionen togs också in avsnitt 10.3 om den kommunala självstyrelsen och finansieringsprincipen.

6 Specialmotivering

6.1 Lagen om ändring av 3 § i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

3 §. Myndighetens uppgifter. Det föreslås att 3 § 2 mom. ändras så att medborgarrådgivningen inte längre hör till Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas uppgifter. Den medborgarrådgivning som avses i momentet är en allmän rådgivningstjänst för alla som använder offentlig service, och den kompletterar olika myndigheters egen rådgivning. I de tjänster som Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata för närvarande tillhandahåller under benämningen Medborgarrådgivning ingår delvis också andra uppgifter, inklusive användarstödet för förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster (Suomi.fi-tjänster), och ändringen påverkar inte dessa uppgifter. Medborgarrådgivningens allmänna rådgivningstjänst läggs ner i sin nuvarande form och Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska i fortsättningen inte fokusera på allmän rådgivning utan på de uppgifter i anslutning till användarstödet för digitala tjänster som genom förordning anvisats myndigheten och på att ge medborgarna råd vid användningen av förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster.

Myndighetens uppgiftsbeskrivning ändras så att den del av meningen som gäller användarstöd för digitala tjänster ersätts med uppgifter i anslutning till stödet och rådgivningen för användning av digitala tjänster. Genom ändringen förtydligas det att myndigheten fortsätter att sköta de uppgifter i anslutning till användarstödet för digitala tjänster som genom förordning anvisats myndigheten samt ger medborgarna rådgivning i användningen av myndighetens egna e-tjänster. Här ingår användarstödet för förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster, vilka gagnar alla kontakter med myndigheterna. Ändringen är alltså till denna del förtydligande och inverkar inte på rättsläget. Skötseln av sakkunniguppgifter och tjänster i samband med informationshantering inom den offentliga förvaltningen kvarstår i oförändrad form. Medborgarna ska fortfarande få rådgivning för utträttande av ärenden inom den offentliga förvaltningen av den myndighet som är behörig i varje enskilt fall i enlighet med 8 § i förvaltningslagen.

6.2 Lagen om ändring av 5 och 25 § i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster

5 §. Användning av stödtjänster vid offentliga uppdrag. Det föreslås att 5 § 1 mom. ändras så att vissa myndigheters skyldighet att använda den tjänst som avses i 3 § 1 mom. 1 punkten, det vill säga servicekanalen, slopas.

25 §. Kostnaderna för stödtjänsterna. Det föreslås att 25 § 1 mom. ändras så att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata kan låta bli att ta ut avgift av vissa användarorganisationer för de tjänster som avses i 3 § 1 mom. 4 och 6 punkten, det vill säga tjänsten för identifiering av fysiska personer (Suomi.fi-identifikationen) och behörighetstjänsten. För dessa stödtjänster tas det för närvarande inte ut några avgifter, även om den gällande bestämmelsen möjliggör det. Avsikten är att börja ta ut en avgift för dessa tjänster, men så att det genom lagen görs möjligt att genom förordning av finansministeriet föreskriva att vissa typer av organisationer inom den offentliga förvaltningen har rätt att avgiftsfritt använda de nämnda stödtjänsterna.

Det ska vara möjligt att låta bli att ta ut avgift endast till den del det är fråga om användning av en stödtjänst för offentligrättsliga behov. Avgränsningen innebär att de stödtjänster som avses i

bestämmelsen inte får användas avgiftsfritt i ekonomisk verksamhet som bedrivs i ett konkurrensläge på marknaden. De som sköter en offentlig förvaltningsuppgift – och även myndigheter – kan utöver offentligrättslig verksamhet bedriva ekonomisk verksamhet. Om offentliga samfund har möjlighet att avgiftsfritt utnyttja stödtjänster som stöds med offentliga medel i ekonomisk verksamhet som bedrivs på samma marknad som privata företag, kan det strida mot regleringen om konkurrensneutralitet och reglerna om statligt stöd. Avsikten med propositionen är inte att avvika från Konkurrens- och konsumentverkets rätt enligt 4 a kap. i konkurrenslagen (948/2011) att ingripa när en kommun, en samkommun, ett välfärdsområde, en välfärdssammanslutning, staten eller en enhet som dessa har bestämmande inflytande över använder förfaranden eller tillämpar verksamhetsstrukturer som strider mot konkurrenslagen.

Enligt *1 punkten* ska det vara möjligt att låta bli att ta ut avgifter av myndigheter. Utgångspunkten är att det genom förordning av finansministeriet kan föreskrivas att avgifter inte ska tas ut av myndigheter som avses i 4 § 1 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999).

Med stöd av *2 punkten* kan avgiftsfriheten också omfatta vissa statsorgan, såsom riksdagen och republikens president samt republikens presidents kansli.

Enligt *3 punkten* ska det också vara möjligt att låta bli att ta ut avgift av aktörer som sköter en offentlig förvaltningsuppgift och som närmare anges i en förordning av finansministeriet, om deras verksamhet i betydande utsträckning finansieras (direkt eller indirekt) med statens medel. Aktörer som sköter en offentlig förvaltningsuppgift och som kan befrias från skyldigheten att betala avgift är till exempel myndigheter i landskapet Åland, Studenternas hälsovårdsstiftelse samt läroanstalter som erbjuder undervisning som leder till lagstadgad examen.

Avsikten är att avgift för tjänsterna ska tas ut av sådana som sköter en offentlig förvaltningsuppgift (inte myndigheter) och vars finansiering är ordnad på något annat sätt, såsom den evangelisk-lutherska kyrkan och ortodoxa kyrkosamfundet, arbetslöshetskassorna, pensionskassorna, sjukassorna och försäkringsbolag som tillhandahåller lagstadgade försäkringar samt Sysselsättningsfonden, Pensionsskyddscentralen, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt och Patientförsäkringscentralen. I fråga om behörighetstjänsten ska också alla privata aktörer som inte har någon offentlig förvaltningsuppgift vara skyldiga att betala avgift. Privata aktörer får inte använda tjänsten för identifiering av fysiska personer.

Enligt *4 punkten* kan också sammanslutningar som direkt eller indirekt ägs helt och hållet av en kommun, en samkommun, ett välfärdsområde eller en välfärdssammanslutning, ensam eller tillsammans, och stiftelser som har bildats av de nämnda – alltså av en kommun, en samkommun, ett välfärdsområde eller en välfärdssammanslutning, ensam eller tillsammans, befrias från skyldigheten att betala avgift.

Den i 25 § i lagen om stödtjänster föreslagna möjligheten att låta bli att ta ut avgift av vissa typer av användarorganisationer är en specialbestämmelse i förhållande till lagen om grunderna för avgifter till staten. Enligt 4 mom. ska lagen om grunderna för avgifter till staten till övriga delar tillämpas på avgifterna. Hänvisningen till lagen om grunderna för avgifter till staten flyttas av lagtekniska skäl från 1 mom. till 4 mom. I en förordning om avgifter för prestationer som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (nedan *avgiftsförordningen*) beslutar finansministeriet med stöd av 8 § 2 mom. i lagen om grunderna för avgifter till staten om vilka prestationer eller grupper av prestationer vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata som är avgiftsbelagda och för vilka prestationer eller grupper av prestationer avgiften bestäms enligt självkostnadsvärdet och vilka prestationer som prissätts på företagsekonomiska grunder.

Enligt den föreslagna ändringen av 25 § 4 mom. utfärdas det genom förordning av finansministeriet, det vill säga i praktiken genom avgiftsförordningen, närmare bestämmelser också om vilka typer av myndigheter, statsorgan och andra aktörer som sköter en offentlig förvaltningsuppgift av vilka det med stöd av fullmakten i det föreslagna 25 § 1 mom. i lagen om stödtjänster inte tas ut någon avgift. Vilka aktörer som har rätt till avgiftsfria tjänster anges alltså slutligen närmare genom en förordning av finansministeriet. Det är inte nödvändigt att genom avgiftsförordningen föreskriva om en rätt till avgiftsfri användning för alla som räknas upp i 25 § 1 mom. i lagen om stödtjänster, utan i samband med beredningen av avgiftsförordningen bedöms det regelbundet om avgiftsfri användning är ändamålsenlig och vilka de ekonomiska konsekvenserna är.

Enligt gällande 4 mom. svarar användarorganisationen själv för de avgifter som grundar sig på de avtal om tillhandahållande av identifieringstjänster som den ingått med sådana leverantörer av identifieringstjänster som avses i lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster. När lagen trädde i kraft 2016 behövdes bestämmelsen vid övergången från identifieringstjänsten Vetuma till den tjänst för identifiering av fysiska personer som tillhandahålls av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata. Numera finns det inte längre något behov av bestämmelsen, så den kan ersättas med ett bemyndigande att utfärda förordning och med den hänvisning till lagen om grunderna för avgifter till staten som flyttas från 1 mom.

7 Bestämmelser på lägre nivå än lag

Den i 25 § i lagen om stödtjänster föreslagna möjligheten att låta bli att ta ut avgift av vissa myndigheter är en specialbestämmelse i förhållande till lagen om grunderna för avgifter till staten. Till övriga delar ska lagen om grunderna för avgifter till staten tillämpas på avgifterna. Med stöd av 8 § 2 mom. i lagen om grunderna för avgifter till staten beslutar finansministeriet i en avgiftsförordning om vilka av Myndigheten för digitalisering och befolkningsdatas prestationer eller grupper av prestationer som är avgiftsbelagda och för vilka prestationer eller grupper av prestationer avgiften bestäms enligt självkostnadsvärdet och vilka prestationer som prissätts på företagsekonomiska grunder. Enligt det föreslagna 25 § 4 mom. utfärdas det genom förordning av finansministeriet närmare bestämmelser också om de användarorganisationer av vilka avgift inte tas ut med stöd av det föreslagna 25 § 1 mom. i lagen om stödtjänster.

I och med ändringen av 3 § i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata slopas bemyndigandet att genom förordning av statsrådet utfärda bestämmelser om medborgarrådsgivningen. I och med detta upphävs 2 § i statsrådets förordning om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (53/2020). För att rättsläget ska vara klart föreslås det att ett omnämnande om upphävandet av 2 § i förordningen tas in som ett 2 mom. i ikraftträdandebestämmelsen i lagen om ändring av 3 § i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

8 Ikraftträdande

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

9 Verkställighet och uppföljning

En del av de resurser som frigörs från medborgarrådsgivningen överförs till andra uppgifter vid Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata.

Genomförandet av slopandet av skyldigheten att använda servicekanalen planeras i samarbete med intressentgrupperna. Konsekvenserna av slopandet av skyldigheten syns så småningom under en längre tidsperiod. Avsikten är att de ändrade avgifter som hänför sig till lagen om stödtjänster ska tas i bruk i myndigheten så snart som möjligt efter det att lagen har trätt i kraft och avgiftsförordningen ändrats.

Med hjälp av uppgifter från myndigheter och intressentgrupper och i samband med styrningen av tjänsterna görs det en uppföljning av hur de föreslagna ändringarna fungerar och vilka konsekvenser de har.

10 Förhållande till andra propositioner

En regeringsproposition med förslag till lagstiftning om prioritering av elektronisk delgivning i myndighetsverksamhet ska överlämnas till riksdagen för behandling. I den propositionen kommer det att föreslås att 5 § 1 mom. ändras. Det inledande stycket i 5 § 1 mom. föreslås bli ändrat i denna proposition. Dessa propositioner bör vid behov samordnas i riksdagen.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Propositionen har granskats med tanke på bestämmelserna om jämlikhet i 6 § i grundlagen, bestämmelserna om garantierna för god förvaltning i 21 § i den lagen, bestämmelserna om författningsnivå i 80 § i den lagen, bestämmelserna om statliga skatter och avgifter i 81 § i den lagen och bestämmelserna om kommunal självstyrelse i 121 § i den lagen.

11.1 Jämlikhet och garantier för god förvaltning

I detta avsnitt behandlas frågan om hur nedläggningen av medborgarrådgivningen och beläggandet av vissa stödtjänster med en avgift förhåller sig till de i grundlagen föreskrivna grundläggande fri- och rättigheterna jämlikhet och garantier för god förvaltning. Uppfylldandet av garantierna för god förvaltning är i detta sammanhang en relevant fråga närmast i fråga om utsatta personer, såsom äldre och personer med funktionsnedsättning. Det som i avsnittet konstateras om garantier för god förvaltning lämpar sig dock även för andra än utsatta personer som är kunder inom förvaltningen.

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Den allmänna jämlikhetsklausulen uttrycker huvudprincipen för jämlikhet och jämställdhet. I den ingår ett förbud mot godtycke och ett krav på enahanda bemötande i likadana fall. Enligt paragrafens 2 mom. får ingen utan godtagbart skäl särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. I grundlagen förbjuds också indirekt diskriminering, dvs. sådana åtgärder vilkas verkningar de facto, om också endast indirekt, leder till ett diskriminerande slutresultat.

Enligt 21 § 2 mom. i grundlagen ska offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning tryggas genom lag.

Det är möjligt att nedläggningen av medborgarrådgivningen i dess nuvarande form kan försvåra möjligheterna för åtminstone vissa kunder inom förvaltningen att få rådgivning i sina ärenden, även om medborgarrådgivningens betydelse har varit mindre än väntat. Målsättningen att avsevärt öka digitaliseringen inom den offentliga förvaltningen kan ha betydelse med tanke på behovet av en tjänst som medborgarrådgivningen. Således är förslaget om ändring av medborgarrådgivningen av betydelse med tanke på 6 och 21 § i grundlagen.

Rådgivning till dem som utträtt ärenden hos förvaltningen hör till de grunder för god förvaltning som ska iakttas i myndigheternas verksamhet. Enligt 8 § i förvaltningslagen ska myndigheterna inom ramen för sin behörighet och enligt behov ge sina kunder råd i anslutning till skötseln av ett förvaltningsärende samt svara på frågor och förfrågningar som gäller utträttandet av ärenden. Rådgivningen är avgiftsfri. Om ärendet inte hör till myndighetens behörighet ska den om möjligt hänvisa kunden till den behöriga myndigheten. Avsikten med medborgarrådgivningen har varit att stödja andra myndigheters rådgivningstjänster. Medborgarrådgivningen är dock rådgivning som kompletterar den rådgivning som varje myndighet ansvarar för, och i medborgarrådgivningen är det inte möjligt att ge detaljerad rådgivning i frågor som hör till en enskild myndighets behörighet.

Medborgarrådgivningen sköts i nuläget i huvudsak som telefonrådgivning. De myndigheter som tillhandahåller kundservice nås vanligen lätt per telefon. När kunderna direkt står i kontakt med den behöriga myndigheten kan det bedömas att rådgivningen till medborgarna i sin helhet fungerar snabbare än för närvarande. Självfallet kontakter en del kunder ibland också fel myndighet, men detta har trots medborgarrådgivningen hänt också i nuläget. Antalet kontakter till fel ställe utgör även i fortsättningen en marginell del av det totala antalet ärenden och en myndighet ska, om ett ärende inte hör till dess behörighet, i den mån det är möjligt hänvisa kunden till den behöriga myndigheten. I samband med medborgarrådgivningen har det utöver den allmänna rådgivningstjänsten för närvarande också funnits användarstöd för stödtjänster, dvs. Suomi.fi-tjänsterna. Användarstödet för Suomi.fi-tjänsterna förblir oförändrat och kommer också att stärkas när man övergår till att prioritera digitala tjänster vid skötseln av myndighetsärenden.

I propositionen föreslås det att Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata ska börja ta ut en avgift av vissa användarorganisationer för användningen av tjänsten för identifiering av fysiska personer och användningen av behörighetstjänsten. En riktad avgiftsbeläggning av stödtjänsterna kan tänkas ha betydelse med tanke på jämlikheten och garantierna för god förvaltning, om tjänsterna inom den offentliga förvaltningen till följd av detta blir sämre till exempel för grupper med särskilda behov. Grupperna med särskilda behov påverkas sannolikt negativt, om de organisationer som börjar omfattas av avgifterna slutar erbjuda möjlighet till att elektroniskt sköta ärenden för någon annans räkning.

För en majoritet av de organisationer som utnyttjar behörighetstjänsten ska tjänsten dock förbli avgiftsfri även i fortsättningen: de föreslagna bestämmelserna gör det möjligt att låta bli att ta ut avgifter, vilket det föreskrivs närmare om genom förordning av finansministeriet. Till dessa hör de elektroniska tjänster som myndigheterna tillhandahåller samt antagligen till exempel Folkpensionsanstaltens tjänster, dvs. i synnerhet tjänster med betydande användarvolymer. I fråga om de aktörer som kommer att omfattas av avgifter är det dock möjligt att de med tiden övergår till att använda någon annan elektronisk lösning för givande av fullmakter eller för skötseln av ärenden för någon annans räkning. Det är dock mycket osannolikt att en enda organisation som för närvarande använder sig av behörighetstjänsten återgår till pappersfullmakter, så ändringen kommer sannolikt inte att ha någon inverkan på den elektroniska skötseln av ärenden för någon annans räkning.

Stödtjänsterna är inte i sig tjänster som skapar rättigheter eller skyldigheter, utan kunder inom förvaltningen sköter sina myndighetsärenden i en myndighets elektroniska tjänst. Varje myndighet ansvarar för att kunder inom förvaltningen har tillgång till myndighetstjänster. En organisation som omfattas av förvaltningslagens tillämpningsområde ska vid tillhandahållandet av tjänster iakttä bestämmelserna i förvaltningslagen oavsett om den i sin verksamhet utnyttjar den i lagen om stödtjänster avsedda identifieringstjänsten eller behörighetstjänsten eller om den tillhandahåller motsvarande funktioner på annat sätt.

I 5 § 1 mom. i lagen om tillhandahållande av digitala tjänster föreskrivs följande: ”Myndigheterna ska ge alla en möjlighet att med hjälp av digitala tjänster eller andra elektroniska dataöverföringsmetoder sända elektroniska meddelanden och handlingar som hänför sig till deras behov att uträtta ärenden.” Bestämmelsen gäller också dem som inte är myndigheter, men som sköter en offentlig förvaltningsuppgift. För stödtjänsterna faktureras användarorganisationerna, som ansvarar för att tillhandahålla sina tjänster och möjliggöra användningen av tjänsterna också för grupper med särskilda behov.

Sett ur detta perspektiv försvagar nedläggningen av den allmänna medborgarrådgivningen eller införandet av avgifter för stödtjänster inte i någon betydande grad möjligheterna för utsatta personer eller andra kunder inom förvaltningen att få rådgivning eller uträtta ärenden inom förvaltningen, och nedläggningen av medborgarrådgivningen och införandet av avgifter för stödtjänster kan inte anses strida mot 6 eller 21 § i grundlagen.

11.2 Författningsnivå och bestämmelser om statliga myndigheters avgifter

Bestämmelserna i 25 § 1 mom. i lagen om stödtjänster och det bemyndigande att utfärda förordning som föreslås i 4 mom. i den paragrafen är av betydelse med tanke på 80 och 81 § i grundlagen. Grundlagens 81 § 2 mom. gäller de avgifter som de statliga myndigheterna tar ut för sin verksamhet. Enligt momentet ska bestämmelser om avgifter samt de allmänna grunderna för storleken av avgifter utfärdas genom lag. Det ska genom lag utfärdas allmänna bestämmelser om vilka tjänsteåtgärder, tjänster och varor som kan avgiftsbeläggas eller om vilka typer av prestationer som är avgiftsfria. Genom lag ska likaså utfärdas bestämmelser om avgiftsberäkningen, till exempel vilka självkostnadsvärden eller företagsekonomiska principer som ska iakttas. Bestämmelsen gäller samtliga statliga ämbetsverk och inrättningar.

Enligt 80 § i grundlagen kan statsrådet och ministerierna utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag ska dock utfärdas genom lag. I grundlagsutskottets praxis i fråga om bemyndiganden att utfärda förordning har det ställts krav på att bestämmelserna ska vara exakta och noggrant avgränsade (se till exempel GrUU 1/2004 rd och GrUU 45/2016 rd, s. 4).

Utgångspunkten för behörighetsfördelningen mellan statsrådet och ministerierna är i enlighet med 67 § i grundlagen den att statsrådet utfärdar förordningar om vittsyftande och principiellt viktiga ärenden samt om sådana andra ärenden vars betydelse kräver det. Ett ministerium får inte bemyndigas att utfärda förordning i ett ärende som på grund av sin samhälleliga betydelse ska avgöras av statsrådets allmänna sammanträde.

Ministerierna kan bemyndigas att utfärda förordningar om frågor som har ringa samhällelig eller politisk betydelse och om frågor av klart teknisk natur och frågor som gäller verkställighet. Ett ministerium kan således bemyndigas att utfärda förordningar huvudsakligen om frågor som gäller ministeriets eget ansvarsområde, förutsatt att ärendet på grund av dess samhälleliga betydelse inte behöver behandlas i statsrådets allmänna sammanträde.

Grundlagsutskottet har vid behandlingen av regeringens proposition med förslag till sjukförsäkringslag (RP 50/2004 rd, RP 164/2004 rd) noterat att förslaget innebar att bestämmelser om sådant som är viktigt för den försäkrade föreslogs bli utfärdade genom förordning av ministeriet och inte av statsrådet. Med tanke på hur ospecificerat bemyndigandet var rimmade det dåligt med tanken i grundlagens 80 § 1 mom. att ministerierna närmast kan bemyndigas att utfärda förordningar om frågor av teknisk natur och frågor som har ringa

samhällelig eller politisk betydelse. (GrUU 33/2004 rd, s. 6/I, GrUU 27/2004 rd, s. 3, GrUU 7/2005 rd, s. 10/II–11/I.)

Enligt förslaget tas det i 25 § 1 mom. i lagen om stödtjänster in en bestämmelse om att avgift inte behöver tas ut av myndigheter, statsorgan eller den som sköter en offentlig förvaltningsuppgift och vars verksamhet i betydande utsträckning finansieras med statens medel för användningen av vissa stödtjänster för offentligrättsliga behov. Avgifter behöver inte heller tas ut av sammanslutningar som direkt eller indirekt ägs helt och hållet av en kommun, en samkommun, ett välfärdsområde eller en välfärdsammanslutning, ensam eller tillsammans, och stiftelser som har bildats av de nämnda, ensam eller tillsammans. Dessutom föreskrivs det i 25 § 4 mom. att närmare bestämmelser om de användarorganisationer av vilka avgift inte tas ut utfärdas genom förordning av finansministeriet. På avgifterna tillämpas i övrigt bestämmelserna i lagen om grunderna för avgifter till staten.

Bestämmelser om avgifterna samt om de allmänna grunderna för storleken av avgifterna utfärdas då genom lag. I detta fall föreskrivs det om avgifterna i lagen om grunderna för avgifter till staten, medan den bestämmelse om möjligheten att låta bli att ta ut avgifter hos vissa som ingår i lagen om stödtjänster är en specialbestämmelse. Det föreslagna bemyndigandet att utfärda förordning är på det sätt som grundlagsutskottets praxis förutsätter exakt och noggrant avgränsat.

Bestämmelser om privata aktörers betalningsskyldighet finns i lag – och dessa aktörer är betalningsskyldiga, eftersom de inte kan befrias från betalningsskyldigheten genom förordning av ministeriet. Ett slags undantag från detta utgör vissa aktörer som sköter en offentlig förvaltningsuppgift och som är myndighetsägda (till exempel bolag som helt ägs av en kommun) eller vars verksamhet i betydande utsträckning finansieras med statens medel (till exempel Studenternas hälsovårdsstiftelse samt läroanstalter som erbjuder undervisning som leder till lagstadgad examen). Även i fråga om dessa ska det dock genom lag föreskrivas att en avgift i regel tas ut hos dem, om de inte befrias från avgiften genom förordning av ministeriet.

Ministeriets bemyndigande att utfärda förordning är avgränsat till att gälla avgifter som tas ut av ett ämbetsverk som hör till ministeriets ansvarsområde. Med beaktande av att utgångspunkten enligt lagen om grunderna för avgifter till staten är att myndigheternas tjänster är avgiftsbelagda, kan ett genom lag noggrant avgränsat bemyndigande för ministeriet att utfärda förordning om befrielse från betalningsskyldigheten inte anses vara en samhälleligt eller politiskt så betydelsefull fråga som det inte kan föreskrivas om genom förordning av ministeriet.

Att ministeriet i det föreslagna 25 § 4 mom. ges bemyndigande att utfärda förordning kan inte anses strida mot 80 och 81 § i grundlagen.

11.3 Den kommunala självstyrelsen och finansieringsprincipen

I grundlagens 121 § fastställs den kommunala självstyrelsen. Staten kan i Finland ålägga kommunerna uppgifter endast genom att utfärda bestämmelser om dem genom lag. När kommunerna åläggs uppgifter ska det ses till att kommunerna har faktiska möjligheter att klara av dem, dvs. staten ska garantera kommunerna tillräckliga resurser när den ålägger kommunerna uppgifter (den så kallade finansieringsprincipen, till exempel GrUU 41/2014 rd, GrUU 50/2005 rd, s. 2/I, GrUU 41/2002 rd, s. 3/II).

I denna regeringsproposition föreslås inga nya uppgifter för kommunerna. Enligt 5 § 1 mom. i lagen om stödtjänster är kommunala myndigheter skyldiga att i sina lagstadgade uppgifter använda vissa stödtjänster, såsom tjänsten för identifiering av fysiska personer samt en del av

behörighetstjänsten. Dessutom har sammanslutningar som ägs av en kommun och stiftelser som bildats av en kommun rätt att med stöd av 5 § 2 och 3 mom. i den lagen använda stödtjänster för skötseln av offentliga förvaltningsuppgifter eller offentliga uppdrag. Kommunala myndigheter får använda alla stödtjänster även i andra än lagstadgade uppgifter.

I propositionen föreslås det att stödtjänsterna i fortsättningen ska vara avgiftsbelagda, dock så att sammanslutningar som direkt eller indirekt ägs helt och hållet av en kommun, en samkommun, ett välfärdsområde eller en välfärdsammanslutning, ensam eller tillsammans, och stiftelser som har bildats av de nämnda, ensam eller tillsammans, även i fortsättningen genom förordning av finansministeriet kan möjliggöras avgiftsfri användning av stödtjänsterna i deras offentlighetsrättsliga uppgifter. Avsikten är att finansministeriet ska bereda behövliga förordningsändringar så att avgifter inte tas ut av kommuner och samkommuner eller av sammanslutningar som dessa äger eller stiftelser som dessa har bildat när lagen träder i kraft.

Även om bestämmelserna på lagnivå delvis lämnar frågan om huruvida tjänsterna är avgiftsbelagda öppen, förutsätter ett eventuellt påförande av avgifter i sig inte ersättning enligt finansieringsprincipen. Finansieringsprincipen bör beaktas också vid beredningen av finansministeriets avgiftsförordning.

Om kommunerna orsakas kostnader av att de blir tvungna att skilja mellan avgiftsfri och avgiftsbelagd användning av stödtjänster i sin praktiska verksamhet, är det i situationen inte fråga om en lagstadgad uppgift som ålagts kommunen utan om ett avgörande från kommunens sida att i sin egen verksamhet ordna de informations- och kommunikationstekniska tjänsterna på ett visst sätt. Ändringen anses inte heller till denna del vara av betydelse med tanke på finansieringsprincipen.

Enligt regeringens uppfattning kan lagförslagen på de grunder som anges ovan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av 3 § i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (304/2019) 3 § 2 mom.
som följer:

3 §

Myndighetens uppgifter

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sköter uppgifter i anslutning till stödet och rådgivningen för användning av digitala tjänster samt sakkunniguppgifter och tjänster i samband med informationshantering inom den offentliga förvaltningen. Närmare bestämmelser om dessa uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs 2 § i statsrådets förordning om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (53/2020).

2.

Lag

om ändring av 5 och 25 § i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster (571/2016) det inledande stycket i 5 § 1 mom. samt 25 § 1 och 4 mom., av dem det inledande stycket i 5 § 1 mom. sådant det lyder i lag 649/2022 och 25 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1314/2019, som följer:

5 §

Användning av stödtjänster vid offentliga uppdrag

Följande myndigheter inom den offentliga förvaltningen är skyldiga att använda de stödtjänster som avses i 3 § 1 mom. 2–4, 7 och 8 punkten samt de uppgifter i behörighetstjänsten som gäller personers behörighet som lagliga företrädare, när stödtjänsten är tillgänglig och det serviceavtal för en tjänst som anskaffats självständigt och som motsvarar stödtjänsten i fråga har löpt ut, om inte myndigheten av tekniska eller funktionella skäl eller av skäl som hänför sig till kostnadseffektiviteten eller informationssäkerheten nödvändigtvis måste använda andra tjänster i sin verksamhet eller i en del av den:

25 §

Kostnaderna för stödtjänsterna

Kostnaderna för produktionen av stödtjänsterna täcks med statens medel och användningen av stödtjänsterna är avgiftsfri för användarorganisationerna, med undantag för användningen av de stödtjänster som avses i 3 § 1 mom. 4–6 och 8 punkten, för vilken serviceproducenten tar ut en avgift av användarorganisationen. Vid användningen av stödtjänsterna för offentlighetsrättsliga behov behöver avgift för en tjänst som avses i 3 § 1 mom. 4 och 6 punkten dock inte tas ut av

- 1) myndigheter,
 - 2) statsorgan,
 - 3) sådana som sköter en offentlig förvaltningsuppgift och vilkas verksamhet i betydande utsträckning finansieras med statens medel,
 - 4) sammanslutningar som direkt eller indirekt ägs helt och hållet av en kommun, en samkommun, ett välfärdsområde eller en välfärdsammanslutning, ensam eller tillsammans, och stiftelser som har bildats av de nämnda, ensam eller tillsammans.
-

Genom förordning av finansministeriet utfärdas närmare bestämmelser om de användarorganisationer av vilka avgift inte tas ut med stöd av 1 mom. På avgifterna tillämpas i övrigt bestämmelserna i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 28 augusti 2025

Statsminister

Petteri Orpo

Kommun- och regionminister Anna-Kaisa Ikonen

1.

Lag

om ändring av 3 § i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (304/2019) 3 § 2 mom.
som följer:

Gällande lydelse

3 §

Myndighetens uppgifter

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sköter *medborgarrådgivning*, användarstöd för digitala tjänster samt sakkunniguppgifter och tjänster i samband med informationshantering inom den offentliga förvaltningen. Närmare bestämmelser om dessa uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet.

Föreslagen lydelse

3 §

Myndighetens uppgifter

Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata sköter *uppgifter i anslutning till stödet och rådgivningen för användning av digitala tjänster* samt sakkunniguppgifter och tjänster i samband med informationshantering inom den offentliga förvaltningen. Närmare bestämmelser om dessa uppgifter utfärdas genom förordning av statsrådet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs 2 § i statsrådets förordning om Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata (53/2020).

2.

Lag

om ändring av 5 och 25 § i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om förvaltningens gemensamma stödtjänster för e-tjänster (571/2016) det inledande stycket i 5 § 1 mom. samt 25 § 1 och 4 mom., av dem det inledande stycket i 5 § 1 mom. sådant det lyder i lag 649/2022 och 25 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1314/2019, som följer:

Gällande lydelse

5 §

Användning av stödtjänster vid offentliga uppdrag

Följande myndigheter inom den offentliga förvaltningen är skyldiga att använda de stödtjänster som avses i 3 § 1 mom. 1–4, 7 och 8 punkten samt de uppgifter i behörighetstjänsten som gäller personers behörighet som lagliga företrädare, när stödtjänsten är tillgänglig och det serviceavtal för en tjänst som anskaffats självständigt och som motsvarar stödtjänsten i fråga har löpt ut, om inte myndigheten av tekniska eller funktionella skäl eller av skäl som hänför sig till kostnadseffektiviteten eller informationssäkerheten nödvändigtvis måste använda andra tjänster i sin verksamhet eller i en del av den:

25 §

Kostnaderna för stödtjänsterna

Kostnaderna för produktionen av stödtjänsterna täcks med statens medel och användningen av stödtjänsterna är avgiftsfri för användarorganisationerna, med undantag för användningen av de tjänster som avses i 3 § 1 mom. 4–6 och 8 punkten, för vilken serviceproducenten kan ta ut en avgift av användarorganisationen. *Bestämmelser om avgifterna finns i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).*

Föreslagen lydelse

5 §

Användning av stödtjänster vid offentliga uppdrag

Följande myndigheter inom den offentliga förvaltningen är skyldiga att använda de stödtjänster som avses i 3 § 1 mom. 2–4, 7 och 8 punkten samt de uppgifter i behörighetstjänsten som gäller personers behörighet som lagliga företrädare, när stödtjänsten är tillgänglig och det serviceavtal för en tjänst som anskaffats självständigt och som motsvarar stödtjänsten i fråga har löpt ut, om inte myndigheten av tekniska eller funktionella skäl eller av skäl som hänför sig till kostnadseffektiviteten eller informationssäkerheten nödvändigtvis måste använda andra tjänster i sin verksamhet eller i en del av den:

25 §

Kostnaderna för stödtjänsterna

Kostnaderna för produktionen av stödtjänsterna täcks med statens medel och användningen av stödtjänsterna är avgiftsfri för användarorganisationerna, med undantag för användningen av de *stödtjänster* som avses i 3 § 1 mom. 4–6 och 8 punkten, för vilken serviceproducenten tar ut en avgift av användarorganisationen. *Vid användningen av stödtjänsterna för offentligrättsliga behov behöver avgift för en tjänst som avses i 3 § 1 mom. 4 och 6 punkten dock inte tas ut av*

Gällande lydelse

Användarorganisationen svarar själv för de avgifter som grundar sig på de avtal om tillhandahållande av identifieringstjänster som den ingått med sådana leverantörer av identifieringstjänster som avses i lagen om stark autentisering och betrodda elektroniska tjänster.

Föreslagen lydelse

- 1) myndigheter,
- 2) statsorgan,
- 3) sådana som sköter en offentlig förvaltningsuppgift och vilkas verksamhet i betydande utsträckning finansieras med statens medel,
- 4) sammanslutningar som direkt eller indirekt ägs helt och hållet av en kommun, en samkommun, ett välfärdsområde eller en välfärdsammanslutning, ensam eller tillsammans, och stiftelser som har bildats av de nämnda, ensam eller tillsammans.

Genom förordning av finansministeriet utfärdas närmare bestämmelser om de användarorganisationer av vilka avgift inte tas ut med stöd av 1 mom. På avgifterna tillämpas i övrigt bestämmelserna i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992).

Denna lag träder i kraft den 20 .
